

Jaarverslag 2018

Stichting Landelijk Kennisinstituut
Cultuuredcatie en Amateurkunst (LKCA),
gevestigd te Utrecht | 18 maart 2019

Inhoud

1 Hoofdstukop	4
2 Prestatieverantwoording	6
2.1 Werken met impact	6
2.2 Activiteiten en bereik	8
2.2.1 Netwerken voor strategie, uitwisseling en ontwikkeling	8
2.2.2 Onderzoek en monitoring	9
2.2.3 Informatie- en kennisdeling	11
3 Financiële verantwoording cultuursubsidie	15
3.1 Exploitatieresultaat en resultaatbestemming	15
3.2 Financiële positie	16
3.2.1 Prestatieniveau	17
3.2.2 Positionering	17
3.2.3 Huisvesting	18
3.3 Specifieke aandachtspunten beschikking subsidieverlening	18
3.3.1 Aansluiting Governance Code Cultuur	18
3.3.2 Code Culturele diversiteit	19
3.3.3 Ondernemerschap	19
3.3.4 Internationale activiteiten	19
4 Inhoudelijke verantwoording subsidie	21
4.1 Maatschappelijke betekenis van cultuureducatie en –participatie	21
4.1.1 Cultuur deel je!	21
4.1.2 Tool: Bouwen aan beleid	22
4.1.3 Iktoon	22
4.1.4 Podiumkunsten in de sociaal maatschappelijke infrastructuur	22
4.1.5 Voeden van beslissers	23
4.2 Goede cultuureducatie op school en in de vrije tijd	23
4.2.1 Onderwijsvernieuwing	23
4.2.2 Primair onderwijs	24
4.2.3 Speciaal onderwijs	26
4.2.4 Voortgezet onderwijs (VO)	26
4.2.5 MBO	27
4.2.6 Culturele en erfgoedinstellingen	28
4.2.7 Studenten	29
4.3 Cultuurparticipatie mogelijk voor iedereen	29
4.3.1 Uitrol van een nieuw denkkader	29
4.3.2 Landelijk netwerk	30
4.3.3 Uitwisseling tussen professionals	31
4.3.4 Vergroten kennis en bewustwording	31
4.3.5 Verenigingsondersteuning	32
4.3.6 Verbetering samenwerking andere domeinen	32
4.3.7 Ondersteuning en advies	34
4.4 Stimuleringsprojecten GM6	34

5	Organisatie en personeel	36
5.1	Organisatieontwikkeling	36
5.2	Kernwaarden bedrijfscultuur	36
5.3	Personeelsbeleid en -ontwikkelingen	37
5.4	Ondernemingsraad	38
5.5	Raad van Bestuur	38
5.6	Raad van Toezicht	39
5.7	Reflectie op WNT	40
6	Risico's	41
6.1	Rechtmatigheidsvereisten	41
6.2	Europese aanbestedingsregels	41
6.3	Voorziening wachtgelden	41
6.4	Beleggingen	42
6.5	Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)	43
7	Jaarrekening 2018	44
7.1	Balans per 31 december (model I)	44
7.2	Categoriale exploitatierekening (model IIa)	45
7.3	Kasstroomoverzicht	46
7.4	Grondslagen financiële verslaglegging	47
	Waarderingsgrondslagen	47
	Activa	47
	Passiva	48
	Grondslagen voor de resultaat bepaling	48
7.5	Vaste activa	48
7.6	Vlottende activa	49
	7.6.1 Vorderingen	49
	7.6.2 Effecten	50
7.7	Eigen vermogen	50
	7.7.1 Algemene reserve	50
	7.7.2 Bestemmingsfonds OCW Algemeen 2017-2020	51
	7.7.3 Bestemmingsfonds OCW restant subsidie 2013-2016	51
	7.7.4 Bestemmingsfonds OCW GM6	51
	7.7.5 Bestemmingsfonds OCW reorganisatie 2005	52
7.8	Voorzieningen	52
7.9	Langlopende schulden	54
7.10	Kortlopende schulden	55
7.11	Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	55
7.12	Baten	56
7.13	Beheerlasten materieel	57
7.14	Beheerlasten personeel	58
7.15	Activiteitenlasten materieel	58
7.16	Activiteitenlasten personeel	59
7.17	Rentebaten/- lasten	59
7.18	Personeel (model IIa)	60
7.19	Activiteiten en bereik (model III)	60
7.20	WNT gegevens	61
7.21	Overige gegevens	64

1 Hoofdstukop

Voor u ligt het bestuursverslag van het LKCA over 2018. In het bestuursverslag verantwoordt het LKCA zich over haar activiteiten en de impact daarvan, over de financiële resultaten en over de organisatie en bedrijfsvoering. Leidraad bij die verantwoording zijn de criteria van het ministerie van OCW en het eigen beleidsplan en activiteitenplan.

Criteria OCW vierjaarlijkse subsidiëring LKCA 2017-2020

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) heeft het LKCA een instellings-subsidie verstrekt voor de periode 2017-2020 uitgaande van de volgende door het LKCA uit te voeren activiteiten:

- professionalisering van de educatiefunctie in de culturele sector
- landelijke informatie- en netwerkfunctie voor zowel amateurkunst als cultuureducatie
- onderzoek en monitoring voor zowel amateurkunst als cultuureducatie.

Het LKCA opereert hierbij discipline overstijgend en draagt bij aan de uitvoering van de overheidsprogramma's op het gebied van amateurkunst en cultuureducatie.

Bij het opstellen van haar activiteitenplan heeft het LKCA zich mede gebaseerd op het advies van de Raad voor Cultuur. In dit advies kwam naar voren dat het LKCA de afgelopen periode heeft laten zien veel kennis in huis te hebben op het gebied van cultuureducatie en -participatie, maar dat ze de komende subsidieperiode meer zichtbaar moet worden en een verbindende rol in het veld op zich neemt (proactieve naar buiten gerichte houding). Daarnaast moet zij de provinciale en lokale partijen meer betrekken bij haar werkzaamheden om cultuureducatie en -participatie te ondersteunen in de (stedelijke) regio's.

Beleidsplan 2017-2020 en activiteitenplan 2017-2018

Met het beleidsplan 2017-2020 *Koers houden en verschil maken* aangevuld met een inhoudelijke aanscherping in het activiteitenplan 2017-2018 (inclusief afgestemde verwachtingen uit het werkveld) heeft het LKCA voor deze subsidieperiode de volgende doelstellingen geformuleerd:

- maatschappelijke betekenis van cultuureducatie en -participatie zichtbaar maken
- goede cultuureducatie op school en in de vrije tijd
- cultuurparticipatie mogelijk voor iedereen

Bij de totstandkoming van deze doelstellingen heeft het LKCA scherp gekeken naar haar doelgroepen (voor wie werken we en wat zijn onze opdrachten) en haar eigen positionering ten opzichte van deze doelgroepen, waarbij deze kan variëren tussen de onafhankelijke beschouwer van de sector, de verbinder tussen partijen of de aanjager naar de toekomst.

Conform het *Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen subsidieperiode 2017-2020* geeft dit bestuursverslag een onderbouwing van haar activiteiten en de wijze waarop het LKCA voldoet aan de rechtmatigheidsvereisten van de subsidievoorwaarden.

Utrecht, 18 maart 2019

Sanne Scholten
Directeur-bestuurder LKCA

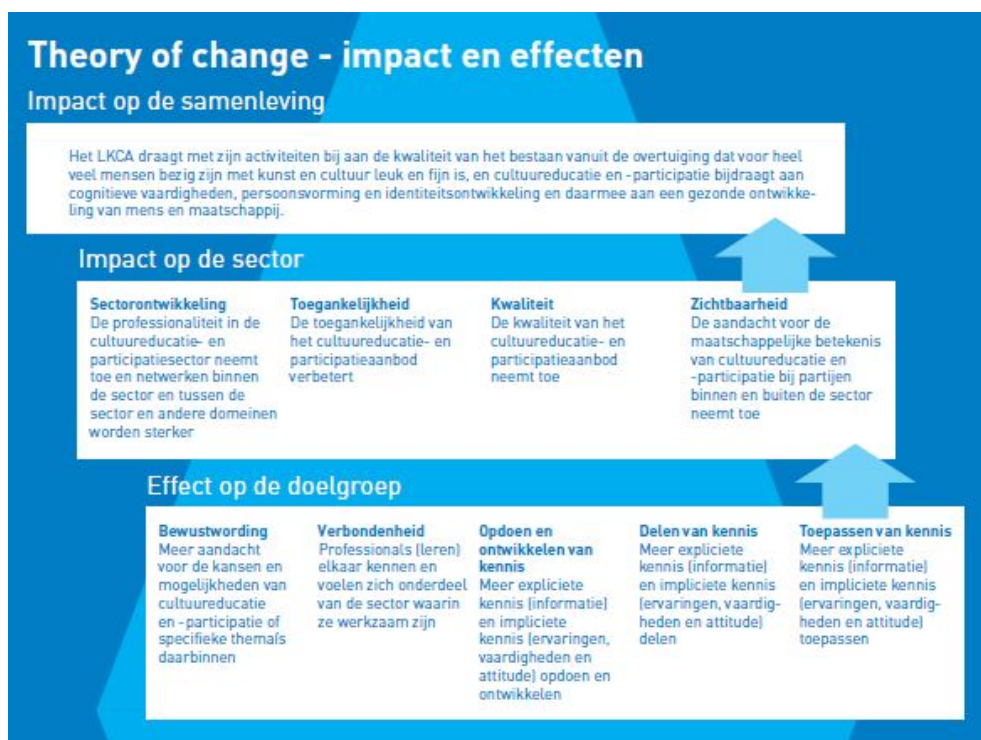
2 Prestatieverantwoording

In dit hoofdstuk gaan we op hoofdlijnen in op onze prestaties. We gaan in op de verandertheorie achter onze plannen. Vervolgens beschrijven we op hoofdlijnen onze activiteiten en hun bereik. We verwijzen naar hoofdstuk 4 voor een uitgebreidere inhoudelijke beschrijving van specifieke activiteiten en hun impact.

2.1 Werken met impact

Voordat we ingaan op onze prestaties in 2018, zoomen we wat dieper in op waar die prestaties toe zouden moeten leiden. In 2017 zijn we een impacttraject gestart. We formuleerden onze zogenaamde *theory of change*: hoe beïnvloeden wij partijen in de sector en dragen we uiteindelijk bij aan onze doelstellingen? Denken vanuit (gewenste) impact helpt bij het ontwikkelen van de juiste strategie en activiteiten van het LKCA. Daarnaast is het belangrijk voor de verantwoording en communicatie over de resultaten van de organisatie. Het LKCA wil meer en beter kunnen vertellen aan de buitenwereld welke verandering het teweegbrengt. De theory of change is dan ook een belangrijke basis in ons werken.

Het LKCA wil de kwaliteit van het bestaan van mensen in onze samenleving verhogen door kwalitatief goede cultuureducatie en cultuurparticipatie voor iedereen, op school en in de vrije tijd, toegankelijk te maken. Die verandering noemen we impact. Wat is de gewenste impact, op de samenleving als geheel, op de sector waarin het LKCA werkzaam is en op de verschillende doelgroepen van de organisatie? En hoe hangen activiteiten en de inzet van het LKCA daarmee samen? De theory of change van het LKCA geeft antwoord op deze vragen.

De theory of change laat van 'groot' naar 'klein' de logica achter de strategie en ambities van het LKCA zien. Groot wil zeggen: de gewenste verandering die het LKCA teweegbrengt in de samenleving; 'klein' wil zeggen het effect wat de activiteiten van het LKCA teweeg moeten brengen bij verschillende doelgroepen van de organisatie.

Impact (samenleving)	<ul style="list-style-type: none"> • Hogere kwaliteit van het bestaan
Impact (sector)	<ul style="list-style-type: none"> • Sectorontwikkeling • Toegankelijkheid • Kwaliteit • Zichtbaarheid
Effect (doelgroep)	<ul style="list-style-type: none"> • Verbondenheid • Bewustwording • Ontwikkelen/ / Opdoen kennis • Delen Kennis • Toepassen kennis
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Netwerken voor strategie, uitwisseling en ontwikkeling • Onderzoek en monitoring • Informatie- en kennisdeling
Middelen	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis • Mensen • Waarden • Geld

Om effect op onze doelgroep te hebben, zetten wij grofweg drie soorten activiteiten in:

- *Netwerken*: in onze netwerken bepalen we voor een groot deel onze agenda: welke thema's zijn op dit moment relevant. Binnen netwerken wordt ook vaak kennis ontwikkeld (lerende netwerken) en vindt kennisdeling plaats.
- *Onderzoek en monitoring*: we voeren zelf onderzoek uit en dragen bij aan wetenschappelijk onderzoek om zo de vraagstukken uit de praktijk waar we voor werken te monitoren en te onderzoeken. Bovendien stimuleren we wetenschappelijk onderzoek op onze terreinen, onder andere door het aanstellen van twee bijzonder hoogleraren.
- *Informatie- en kennisdeling*: op allerlei manieren, zoveel mogelijk passend bij de behoefte van elke klant, delen wij kennis: via (online) publicaties, op evenementen, maar ook individueel als mensen ons bellen of mailen met vragen.

In de volgende paragraaf gaan we in op die verschillende soorten activiteiten.

2.2 Activiteiten en bereik

2.2.1 Netwerken voor strategie, uitwisseling en ontwikkeling

Netwerken zijn een belangrijke basis is ons werken. We werken zoveel mogelijk samen met netwerkpartners vanuit een gedeelde agenda. Netwerken zijn belangrijk voor het halen, brengen en ontwikkelen van kennis. Het elkaar fysiek ontmoeten is een belangrijk element in het ontwikkelen van het veld. Sommige netwerken initiëren en faciliteren we, bij anderen zijn we deelnemer.

Strategische overleggen waaraan we deelnemen of waarmee we afstemmen zijn onder andere Kindcentra 2020, Strategisch Beraad Kunstonderwijs en Platform Promotie Cultuurparticipatie.

In 2018 sloot het LKCA zich aan bij het Actieplan Cultuur en Creatief Inclusief en nam plaats in de stuurgroep.

Ook is de samenwerking met de andere ondersteunende instellingen aangehaald, om beter samen te werken en om meer te sturen op het toekomstig beleid en de rol van ondersteuning daarbinnen.

In het Landelijk Platform Kenniscentra Cultuureducatie (LPKC) komen leden van de Raad van twaalf (provinciale kenniscentra) bijeen met medewerkers van de kenniscentra uit Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Eindhoven en FCP. In 2018 sloten Zeeland, Limburg en Haarlem ook aan. Het LKCA is facilitator. We bespreken lopende zaken, maar kijken ook vooruit naar wenselijke ontwikkelingen. Een vergelijkbaar overleg zijn we in 2017 ook gestart voor cultuurparticipatie.

Voor onze netwerken met overheden sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande verbanden zoals het IPO en de VNG. Daarnaast hebben we in 2017 en 2018 een ronde langs de 35 grote gemeenten in Nederland gemaakt om te spreken met wethouders en beleidsmedewerkers. In 2018 hebben we een ronde langs gedeputeerden en hun beleidsmedewerkers gemaakt. Deze ronde wordt begin 2019 afgerond. Deze rondes geven veel inzicht in thema's die spelen en vaak krijgen we de periode daarna ondersteuningsvragen. De gesprekken worden zeer gewaardeerd. Een wethouder: *“Wat fijn, er is nog nooit een landelijk kennisinstituut hier op bezoek geweest.”*

Elk half jaar hebben we contact met de beleidsmedewerkers cultuur bij provincies en met beleidsmedewerkers bij grote, middelgrote en kleine gemeenten over de vraag wat hen bezighoudt en wat wij voor hen kunnen betekenen.

Uit de verschillende beroepspraktijken zijn er verschillende netwerken, zoals die voor erfgoededucatie en voor icc-trainers. Wij halen er informatie en vragen op en brengen informatie in die professionals kunnen gebruiken in hun beroepspraktijk.

We participeren ook in een aantal netwerken rondom maatschappelijke opgaven, zoals Coalitie Erbij (eenzaamheid) en BeterOud (levenskwiteit van ouderen). In die netwerken spelen wij de rol om kunst en cultuur te stimuleren bij de aanpak van de betreffende opgave.

Tot slot participeren we in enkele internationale netwerken, zoals ENO, ACEnet, InSea en EN-ViL, waarover meer in 3.3.4.

2.2.2 Onderzoek en monitoring

Beschikbaarheid van gefundeerde kennis is cruciaal voor de (verdere) professionalisering van alle professionals werkzaam in ons veld. Als kennisinstituut hechten we daarom grote waarde aan onderzoekskennis en de verspreiding daarvan. Steeds meer zetten we ook in op het naar boven halen van impliciete kennis: kennis die professionals in de praktijk hebben opgedaan.

Ons cluster onderzoek werkt aan het vergroten van de rol van onderzoek in cultuureducatie en cultuurparticipatie. We doen dat door zelf in al onze werkterreinen aandacht te hebben voor onderzoek, door onderzoekers met elkaar in contact te brengen, en door onderzoekers een platform te bieden om hun onderzoeksresultaten te delen met professionals in het veld.

Onderzoekersnetwerk

Het onderzoekersnetwerk cultuur in onderwijs, vrije tijd en beleid bundelt de krachten in het onderzoeksveld. Het LKCA faciliteert het netwerk. Eind 2018 telde het netwerk 125 leden. De tweede bijeenkomst op 20 april stond in het teken van de kennisinfrastructuur. De derde bijeenkomst op 28 september bespraken we inhoudelijke vraagstukken, ingediend door de leden. Samen met leden van het netwerk zijn 4 aanvragen ingediend voor de NWA (Nederlandse Wetenschapsagenda), waarvan er 3 door zijn naar de tweede ronde.

Onderzoeksconferentie Cultuureducatie & Cultuurparticipatie 2018

Voeden en gevoed worden, dat was het thema van onze 11e onderzoeksconferentie. Dat gebeurde volop onder de ruim 300 sprekers en bezoekers in de nieuwe festivalopzet. Naast vele workshops over afgerond, lopend of op handen zijnd onderzoek, werd ook de Max van der Kamp Scriptieprijs uitgereikt. Bezoekers waardeerden de dag met een 7,25 gemiddeld (50% gaf een 8) en karakteriseerden de bijeenkomst als inspirerend én informatief. Uit de evaluatie: 'Verrassend, goed verzorgd, duidelijke rode draad'.

Bijzonder hoogleraren

De bijzonder hoogleraren vanwege het LKCA geven onderwijs en lezingen, vervullen een netwerkfunctie en begeleiden studenten en zijn gevestigd aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hester Dibbits (bijzonder hoogleraar historische cultuur en educatie) vervolgde in januari het onderzoek emotienetwerken met NWA subsidie. In november werd haar bijzondere leerstoel voor een tweede periode verlengd. Evert Bisschop Boele (bijzonder hoogleraar betekenis cultuurparticipatie) diende een RAAK-aanvraag in voor onderzoek naar 'het vergroten van het vermogen van groepsleerkrachten om op een creativiteitsbevorderende manier (ver)beeldend onderwijs te geven'. Beide ontvingen in februari 2018 een KIEM-beurs van het NWO. Dibbits ontwikkelt een toolkit voor professionals en academici in cultureel erfgoed. Bisschop Boele onderzoekt de invloed van creatieve industrie op innovatie en inclusiviteit in de Rotterdamse buurt Cool-Zuid.

Tijdschrift Cultuur+Educatie

Dit jaar maakten we Cultuur+Educatie 49 en 50 (verschijnt in januari 2019). Nummer 49 bestaat uit vijf losse artikelen. Nummer 50 is een thematisch nummer over methoden van onderzoek. Met het oog op de verhuizing zijn 676 (vrijwel allemaal!) exemplaren van oude jaargangen die in de kelder op voorraad lagen uitgedeeld aan de deelnemers van de onderzoeksconferentie, die dit zeer op prijs stelden. Aanwezige docenten van masteropleidingen attendeerden ter plekke hun studenten op het tijdschrift of namen extra exemplaren mee voor hun studenten omdat het voor de studenten nuttige kennis voor studie en praktijk bevat. Dat onderzoekers het tijdschrift waarderen blijkt uit het feit dat verscheidende onderzoekers op eigen initiatief hun artikelen aanboden en dat met het lectoraat Kunsteducatie van de AHK een gezamenlijk nummer in voorbereiding is.

Onderzoek doen

We voeren zelf onderzoek uit, laten onderzoek doen in het onderwijs (DUO Omnibus) of werken mee aan onderzoek van anderen. Ook adviseren we bij en begeleiden we onderzoek. Dit doen we bijvoorbeeld bij onderzoek van Sardes en SLO en bij scriptieonderzoek en stages van studenten.

Daar waar een hiaat is neemt het LKCA zelf het initiatief tot het uitvoeren van onderzoek. Het gaat dan meestal om het monitoren van trends en ontwikkelingen of het in kaart brengen van een nieuw thema. In 2018 ging het om:

- Verenigingsmonitor
- Podiumkunsten in de cultureel maatschappelijke infrastructuur
- Onderzoek naar het verbeeldend vermogen van leerlingen in het speciaal onderwijs
- Emotienetwerken in Erfgoed en Educatie (EmErEd)
- Literatuurstudie hiphop
- Vereniging in verandering (publicatie begin 2019)
- Kennissynthese kunst voor jongeren in kwetsbare posities (publicatie begin 2019)
- Onderzoek Culturele interventies bij volwassen statushouders in samenwerking met Movisie
- Onderzoek naar de rol van de expressievakken in het curriculum van de mbo-opleiding onderwijsassistent
- Cultuureducatie op de basisschool - 'In je fantasie kan alles... In werkelijkheid kan er meer dan je denkt!': onderzoek onder 5 koploperscholen op het gebied van cultuureducatie
- Vergelijkend onderzoek naar internationaal cultuureducatiebeleid: International Yearbook for Research in Arts Education, Volume 5.
- Bijdrage aan Cultural Policy in the Polder

Met het LKCA panel geven we de professionals die zich dagelijks hard maken voor cultuur op school en in de vrije tijd een stem. Drie keer per jaar vragen we hen in een korte vragenlijst naar hun mening over een actueel issue in de praktijk. Dat geeft ons inzicht in wat er speelt en geeft hen de mogelijkheid om zich te laten horen en mee te praten. De resultaten delen we in een artikel op onze website en/of in de Cultuurkrant NL. Zo ging het eerste panel over de rol van de gemeente bij cultuureducatie en -participatie. We vroegen de deelnemers naar hun visie op die rol en hun eigen ervaringen met de gemeente. Ook vroegen we hen de nieuwe raadsleden te adviseren. De resultaten vatten we samen in zeven adviezen voor gemeenten in een webartikel. Dat triggerde ons om na te denken over hoe dat andersom zat? Wat zouden

gemeenten adviseren aan de culturele sector? Vijf wethouders reageerden enthousiast en schreven elk drie adviezen aan cultuur. Ook dit hebben we weer via een webartikel en onze nieuwsbrief gedeeld. Het tweede panel ging over gelijke kansen in de cultuureducatie en -participatie (als aanloop naar de conferentie Beeld&Storm). Dát het onderwerp leeft bleek wel uit de hoge respons van de deelnemers. Er is werk aan de winkel, zo luidde de consensus. Maar over wát er dan moet gebeuren waren de meningen verdeeld. Deze resultaten publiceerden we in een artikel in onze Cultuurkrant NL en gebruikten we zelf als voeding voor de conferentie. Het derde panel ging over verenigingen. Een belangrijke onderdeel hier waren de tips van deelnemers voor verenigingen om leden en bestuursleden te werven. Dit zullen we vatten in een webartikel en we verkennen de mogelijkheid deze tips ook te delen middels een webinar.

- 1 Hoe kijk jij naar de lokale politiek? – 352 respondenten
- 2 Gelijke kansen voor iedereen – 483 respondenten
- 3 Verenigingen voor amateurkunst – 334 respondenten

2.2.3 Informatie- en kennisdeling

Het LKCA voert een grote hoeveelheid activiteiten uit, voor een grote diversiteit aan professionals. We gebruiken diverse middelen om informatie en kennis te delen. We gaan hieronder in op de belangrijkste middelen.

Website

De bezoekcijfers wijken niet heel veel af van die van 2017. Het aantal unieke bezoekers op de site is toegenomen van 165.643 (2017) naar 168.939 (2018). Ook het aantal unieke bezoeken dat deze bezoekers aan de site brachten is toegenomen van 287.205 (2017) naar 307.171 (2018). Wel bezochten al deze bezoekers gezamenlijk minder unieke pagina's in 2018 (547.578) dan in 2017 (566.578).

Mogelijke conclusies zijn dat de bezoekers in 2018 óf de weg sneller vonden en gericht pagina's die hen interesseerden bezochten, waardoor zij dus minder clicks nodig hadden om hun doel te bereiken, óf de bezoekers bezochten minder pagina's dan in 2017 omdat er minder was dat hen interesseerde.

Kijk je in dat verband naar de gemiddelde bezoekduur en de gemiddelde tijd op de pagina, dan is te zien bezoekers in 2018 de site gemiddeld minder lang bezochten (2:06 min) dan in 2017 (2:29 min) maar wel gemiddeld langere tijd op een pagina doorbrachten (2018: 1:41 min en 2017: 1:36 min). Dit zou erop kunnen wijzen dat mensen gericht zoeken (minder clicks per bezoek dus minder lang bezoek) en meer betrokken zijn als ze op een pagina komen (en dus langer lezen).

Op basis van deze bevindingen is het goed om in 2019 zowel in te zetten op langere bezoektijd als langere tijd op de pagina. Stappen die dan nodig: zorgen voor calls to action (link naar inschrijfknoop voor relevante bijeenkomst, link naar bestellen relevante publicatie) en links naar relevante content elders op de site, en zorgen dat bij doorklikken hyperrelevante content te vinden is.

Cultureel Kapitaal

Cultureel Kapitaal is een specifiek onderdeel van de LKCA-website: het is het opinieplatform

van het LKCA. Het platform heeft in vier jaar een mooie positie ontwikkeld met in 2018 ruim 28.000 bezoeken. De meest succesvolle artikelen:

- 1 Finn Minke over maakonderwijs (ruim 4.000 keer gelezen, gemiddelde leestijd: 3:40)
- 2 Aleid Truijens over het belang van cultuuronderwijs (ruim 2.000 keer gelezen, gemiddelde leestijd: 3:39)
- 3 Dirk Monsma over het belang van cultuureducatie voor kinderen en jongeren met een beperking. (bijna 1000 keer gelezen, gemiddelde leestijd: 3:55)

Nieuwsbrief

We zijn per 2018 overgegaan van 8 verschillende themanieuwsbrieven naar 1 nieuwsbrief, waarbij ontvangers zelf kunnen aangeven over welke thema's ze informatie willen ontvangen. Na drie maanden hebben we de ontvangers van de nieuwsbrief in een korte evaluatie gevraagd wat ze de van de nieuwsbrief nieuwe stijl vonden. Deze werd positief ontvangen (88% gaf een duim omhoog en nog eens 9% koos voor de duim in het midden). Het totaal aantal nieuwsbriefontvangers is gedaald van 13.188 naar 12.903. Zeker gezien de aangescherpte privacyregels zijn we met die score heel tevreden.

Social media

Het aantal volgers op social media groeit (Twitter ruim 6.000, Facebook ruim 7.000) en we zien veel websitebezoek via die kanalen.

Digitale producten

Op onze website zijn diverse producten te krijgen. Allereerst diverse publicaties als downloads. Het aantal unieke downloads in 2018 (ca. 40.365) ligt hoger dan in 2017 (38.485). De 10 best scorende downloads in 2018 staan in onderstaande tabel. Daarbij is het natuurlijk goed te realiseren dat sommige publicaties op grotere doelgroepen zijn gericht dan andere.

Titel	Aantal downloads
Handreiking Zinges	737
Rondleiden is een vak	486
Cultuureducatie op de basisschool	440
Handreiking Basis voor Cultuureducatie	420
Ga samen voor oud	403
Passend besturen	401
Cultureel vermogen	351
Taakverdeling cultuurcoördinator	349
SLO Concretisering van de kerndoelen kunst en cultuur	315
Competentieprofiel icc	298

Podcasts zijn de laatste tijd in Nederland aan een flinke opmars bezig. Het lijkt een geschikt middel voor kennisoverdracht voor bepaalde doelgroepen. Het LKCA heeft zich, samen met Cultuurconnectie, aangesloten bij de podcastserie van Artiance (centrum voor de kunsten uit Alkmaar) In 2018 droegen we inhoudelijk bij aan drie podcasts en deelden ook andere podcasts met onze gebruikers:

- Interview met Sanne Scholten over het LKCA, 650 keer geluisterd
- Interview met Roos van Amstel van de Bildung Academie (naar aanleiding van Dag van de Cultuureducatie), 390 keer geluisterd
- Interviews over muziek met mensen met een beperking (naar aanleiding van My Music Ability), 300 keer geluisterd

In 2018 hebben we een proef met drie webinars gedaan. Deze werden goed ontvangen, gemiddelde klantwaardering varieert van een 7,5 tot een 8. De webinars hadden een totaal bezoek van 1.936 mensen. Met name het webinar over de wijzigingen in de regeling combinatiefuncties bleek met 1.580 kijkers een groot succes. Dit webinar organiseerden we eind 2018 samen met de landelijke partners uit de sport.

Cultuurkrant

Het abonneebestand van de Cultuurkrant NL groeide gestaag naar bijna 5500 abonnementen. In de eerste editie van 2018 verscheen een groot interview met minister Van Engelshoven, in de tweede editie kwamen topkunstenaars Barbara Visser en Gijs Bakker aan het woord over het belang van cultuureducatie in het onderwijs. Ook was er extra aandacht voor het belang van gelijke kansen op cultuureducatie. In de derde editie werd extra aandacht besteed aan (onderzoek naar) de creativiteit van leerlingen.

Uit het begin 2019 gehouden lezersonderzoek onder de lezers van de Cultuurkrant blijkt dat de krant goed wordt gelezen en hoog wordt gewaardeerd. De meerderheid van de abonnees leest elke editie van de krant. Meer dan driekwart van de abonnees leest de krant voor het grootste deel of helemaal. Ruim tweederde van de abonnees zou de krant vaker dan drie keer per jaar willen ontvangen, waarvan de meeste elk kwartaal. De gemiddelde waardering voor de krant komt uit op een mooie 7,5.

De uitslagen van de enquête zullen onder meer worden gebruikt om de inhoud nog scherper aan te laten sluiten bij de behoeftes van de lezers. Zo blijkt dat veel abonnees prijs zouden stellen op meer redactionele aandacht voor onderzoek.

Bijeenkomsten

Bijeenkomsten zijn en blijven een belangrijk middel in het delen van informatie en kennis. Het LKCA organiseert zelf bijeenkomsten, organiseert samen met partners bijeenkomsten en levert inhoudelijke bijdragen op de bijeenkomsten van anderen.

In 2018 ging het om 125 bijeenkomsten met in totaal ruim 6.211 deelnemers. Ongeveer driekwart van die bijeenkomsten organiseerden we samen met partners, wat aansluit bij onze ambitie om zoveel mogelijk in partnerships te werken. Het totale bereik van de bijeenkomsten liep terug ten opzichte van 2017. Dit sluit aan op onze ambitie om op verschillende manieren kennis aan te bieden, zie daarvoor het voorgaande stukje over het nieuwe middel webinars, die in 2018 een totaal bezoek van 1.936 mensen hadden.

Helpdesk

In 2018 werden bijna 500 vragen aan het LKCA gesteld via de helpdesk. In 2017 waren dat er nog 400. Dit zijn overigens niet alle vragen die het LKCA krijgt, omdat vragen op bijeenkomsten of telefonische vragen meestal niet geregistreerd worden.

De gemiddelde reactietijd was in 2018 5 werkdagen, ten opzichte van 6 dagen in 2017.
De meeste vragen gaan over cultuureducatie: 63%. Daarna volgen cultuurparticipatie met 28% en cultuurbeleid met 9%.
Verreweg de meeste vragen gaan over cultuureducatie in het primair onderwijs. Dit betreft bijna 1/3 van de vragen.

3 Financiële verantwoording cultuursubsidie

3.1 Exploitatieresultaat en resultaatbestemming

Exploitatieresultaat (x 1.000 euro)	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017	Begroting 2019
Totale baten	5.822	5.601	5.634	5.872
Totale lasten	6.056	5.964	5.859	6.125
Saldo rentebaten/ -lasten	14	25	62	10
EXPLOITATIERESULTAAT	-220	-338	-163	-243
Resultaatbestemming:				
<i>Ten laste + /gunste - van bestemmingsfondsen:</i>	219	338	195	228
Ten laste - /gunste + van Algemene reserve	-1	-	32	-15

Totale baten

De gerealiseerde baten 2018 bestaan voor € 5,4 mio uit structurele subsidie OCW, € 0,2 uit directe inkomsten (bijeenkomsten, bijdragen samenwerkingspartners en opbrengsten publicaties), € 0,1 mio uit incidentele publieke subsidies (met name FCP en OCW) en € 0,1 mio uit indirecte inkomsten (verhuur en detachering). De gerealiseerde baten 2018 zijn hiermee € 0,2 mio hoger dan begroot en wordt met name veroorzaakt door de hogere directe inkomsten (onder andere samenwerking met Federatie Cultuur) en de hogere loon- en prijsbijstelling OCW.

Totale lasten

De gerealiseerde lasten 2018 zijn € 0,1 mio hoger dan begroot, waarbij de vrijval van de wachtgelden (-€ 0,2 mio) grotendeels de kosten compenseren van de niet begrote overgang van onze ICT-omgeving naar de cloud (€ 0,1 mio) en de dubbele huurkosten in de maanden juli t/m oktober (€ 0,1 mio) als gevolg van onze verhuizing, waarbij de bedongen huur- en inrichtingskorting uitgesmeerd moet worden over de gehele huurperiode en afschrijvingstermijn.

Saldo rentebaten/ -lasten

De effecten per 31 december 2018 zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of lagere beurswaarde (€ 154k). Over 2018 is er een beleggingsresultaat behaald van € 4k. Op het beheer van de liquide middelen is een renteresultaat behaald van € 10k.

Resultaatbestemming

In 2018 heeft OCW goedkeuring verleend aan de uitnutting van het nog resterende saldo van het GM6-bestemmingsfonds van € 117k. Hiervan wordt in 2018 € 85k (Europese conferentie) ten laste van dit bestemmingsfonds gebracht. Voor het resterende saldo van € 32k is inmiddels een nieuwe aanvraag ingediend en goedgekeurd voor 2019. Het bestemmingsfonds OCW reorganisatie 2005 (€ 16k) is dit jaar in zijn geheel uitgenut, zoals ook het bestemmingsfonds OCW Algemeen restant subsidie 2013-2016 (€ 103k) dit jaar in zijn geheel uitgenut is conform de hierover gemaakte afspraken met OCW. Tenslotte wordt er op basis van de geldende

berekeningswijze vanuit OCW € 15k ten laste van het bestemmingsfonds OCW Algemeen 2017-2020 gebracht, waarbij de resterende € 1k van het negatieve resultaat ten laste wordt gebracht aan de algemene reserve.

Financiële vooruitblik 2019 e.v.

Waar het jaar 2018 in het teken stond van de (ICT-)verhuizing naar ons nieuwe pand en de introductie van het werken met impact zal 2019 in het teken staan voor de verdere professionalisering van het LKCA, waarbij we nog nadrukkelijker zullen kijken hoe wij het verschil kunnen maken voor ons werkveld en waarbij we onze plannen voor de periode 2021-2024 zullen uitwerken. Daarnaast zijn we continu bezig onze (interne) processen door o.a. digitalisering verder te optimaliseren en komen we met een nieuwe website per 1 januari 2020 die nog beter aansluit op de wensen vanuit ons werkveld.

Naast de activiteiten uit ons eigen beleids- en activiteitenplan werken we in 2019 samen met de Federatie Cultuur aan het Actieplan Cultuur en Creatief Inclusief en zijn we in gesprek met de Federatie en het ministerie om penvoerder voor dit project te worden. Ook werken we op dit moment aan het overnemen van de activiteiten van Iktoon van de stichting Promotie Cultuurparticipatie. Deze beide grote projecten zullen in 2019 en 2020 van invloed zijn op ons resultaat en activiteiten.

Om ons ook op het personele vlak door te kunnen ontwikkelen zal op basis van het in 2018 opgezette strategisch personeelsbeleid gekeken worden hoe we de doorstroom bij het LKCA verder kunnen bevorderen, waarbij er een wat kleinere formatie overblijft die nog beter en daadkrachtiger in kan spelen op de wensen van en ontwikkelingen in ons werkveld, waarbij er tevens voldoende budget beschikbaar is om tijdelijke externe kennis op bepaalde thema's in te kopen.

3.2 Financiële positie

Het eigen vermogen van het LKCA is als volgt opgebouwd:

Algemene reserve

De algemene reserve van € 1,8 mio is in de loop der jaren tot stand gekomen, waarbij er in 2014 € 0,5 mio van het verkoopresultaat van de Ganzenmarkt 6 beschikbaar is gesteld voor de versterking van deze algemene reserve. In 2019 zal in samenspraak met de RvT verder gekeken worden welke specifieke onttrekkingen de komende jaren nog noodzakelijk zijn voor de waarborging van de continuïteit van het LKCA en of er nog activiteiten uitgevoerd moeten worden wanneer de huidige structurele financiering vanuit OCW niet toereikend blijkt te zijn. De algemene reserve daalt in 2018 met -€ 1k (resultaatbestemming).

Bestemmingsfonds OCW algemeen 2017-2020

De onttrekking aan dit bestemmingsfonds is in 2018 € 15k. Bij de resultaatbestemming 2018 is deze onttrekking van de opgebouwde gelden van dit fonds toegestaan omdat deze ingezet worden voor activiteiten die bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van het LKCA en tevens voldoen aan de door OCW vastgestelde onttrekking-systematiek (het aandeel OCW subsidie in de totale opbrengsten maal het negatieve exploitatieresultaat).

Bestemmingsfonds OCW restant subsidie 2013-2016

Per 31-12-2018 bedraagt het saldo aan nog niet bestede OCW subsidie € 0.

In 2017 heeft OCW besloten dat dit resterende saldo in de beleidsperiode 2017-2020 besteed dient te worden aan het realiseren van de doelstellingen zoals geformuleerd in het beleidsplan 2017-2020. Indien eind 2020 nog een saldo resteert, dient dit terug te vloeien naar OCW. In 2018 is het volledige bedrag van € 103k ten laste gebracht van dit fonds.

Bestemmingsfonds OCW GM6

In 2014 is € 1,5 mio van het verkoopresultaat van de Ganzenmarkt 6 beschikbaar gesteld voor dit bestemmingsfonds om hier stimuleringsprojecten mee uit te kunnen voeren door het LKCA. In 2018 heeft OCW goedkeuring verleend aan de uitnutting van het nog resterende saldo van het GM6-bestemmingsfonds van € 117k. Hiervan wordt in 2018 € 85k (Europese conferentie) ten laste van dit bestemmingsfonds gebracht. Voor het resterende saldo van € 32k is inmiddels een nieuwe aanvraag ingediend en goedgekeurd voor extra onderzoek in 2019 naar cultuurparticipatie, vanuit een 'cultural democracy'-perspectief.

Bestemmingsfonds OCW reorganisatie 2005

Met dit fonds wordt nog een wachtgeldregeling uit 2005 gefinancierd van een oud-medewerker. Deze medewerker is dit jaar met pensioen gegaan, waardoor het fonds dit jaar met -€ 16k volledig uitgenut zal zijn. Per 31-12-2018 bedraagt het saldo van dit bestemmingsfonds dus € 0.

Beleggingen

De effectenportefeuille (bedragen zijn beurswaarde) van € 0,15 mio is als volgt opgebouwd:

- ABNAMRO: Obligaties Nederlandse en Europese overheden € 0,15 mio met een behaald rendement bijdrage over 2018 van 0,0%.
- Van Lanschot Bankiers: Totaal belegd € nihil.

Om te voldoen aan het in 2016 vastgestelde treasury statuut is in 2017 en 2018 het grootste deel van de beleggingsportefeuille bij van Lanschot afgestoten, waardoor nu (nagenoeg) voldaan wordt aan dit statuut. De nog resterende portefeuille bestaat uit een paar alternatieve beleggingen die pas in 2019 afgestoten konden worden en uit de obligaties die reeds voldoen aan het treasury statuut.

3.2.1 Prestatieniveau

In het kader van de jaarverantwoording heeft OCW in haar subsidiebesluit BIS aangegeven dat zij de kwantitatieve voortgang zal monitoren en als blijkt dat het voorgenomen prestatieniveau niet gerealiseerd wordt zij de Raad voor Cultuur hiervan op de hoogte zal stellen. OCW heeft de Raad voor Cultuur dan ook verzocht het prestatieniveau nadrukkelijk te betrekken bij het monitoren van het LKCA en bij de advisering aan OCW over de subsidieperiode 2021-2024.

3.2.2 Positionering

Daarnaast heeft OCW als subsidieverplichting meegegeven dat het LKCA zal reflecteren op haar rol in het bestel naar aanleiding van het advies dat de Raad voor Cultuur zal uitbrengen over het door OCW aangekondigde onderzoek naar bovensectorale instellingen. Op basis van deze

reflectie zou er voor 1 november 2018 een door OCW goed te keuren aangepast activiteitenplan aangeleverd moeten worden voor de jaren 2019 en 2020 waarin deze reflectie zichtbaar is. Die verplichting heeft het ministerie laten vallen vanwege het opschuiven van de planning voor de nieuwe beleidsperiode.

Het LKCA heeft de afgelopen periode sterk geïnvesteerd in het gesprek en de samenwerking met haar doelgroepen/partners op lokaal, provinciaal en landelijk niveau en zo een manier van werken ontwikkeld die zo goed mogelijk op de praktijk en de vragen die daar leven aansluit. Daarmee heeft het LKCA een goede uitgangspositie voor de planontwikkeling voor 2021-2024. Het LKCA draagt, samen met haar partners, actief bij aan de beleidsontwikkeling voor de nieuwe periode, voorziet het ministerie en de Raad voor Cultuur van relevante informatie en gezichtspunten en gaat actief het gesprek aan.

3.2.3 Huisvesting

Het LKCA is in de zomer van 2018 verhuisd naar de nieuwe locatie aan de Lange Viestraat 365 te Utrecht. Het nieuwe pand is aanzienlijk kleiner en moderner, waarbij er ten opzichte van het vorige pand ook (nagenoeg) geen onderverhuur meer is, waardoor de fiscale, juridische en financiële risico's sterk verminderd worden, en het LKCA zich als stichting nog meer kan toelagen op de uitvoering van haar kernactiviteiten.

3.3 Specifieke aandachtspunten beschikking subsidieverlening

In het subsidiebesluit BIS 2017-2020 worden naast de reeds besproken subsidieverplichtingen in verband met het raadsadvies en met betrekking tot de derivaten nog de overige subsidieverplichtingen bestaande uit aansluiting Governance Code Cultuur, het melden van internationale activiteiten en het openbaar maken van de jaarrekening genoemd.

3.3.1 Aansluiting Governance Code Cultuur

Het bestuur van het LKCA leeft de negen aanbevelingen van de Governance Code Cultuur na. De wederzijdse rollen, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taakafbakening tussen Raad van Bestuur en Raad van Toezicht zijn vastgelegd in de statuten. Deze zijn in 2014 nader uitgewerkt in een reglement voor de Raad van Toezicht en voor de directie/bestuur. Beide reglementen zijn in de vergadering van 3 juni 2014 door de Raad van Toezicht vastgesteld.

Het LKCA werkt met het Raad van Toezicht-model, met een directeur-bestuurder. De Raad evalueerde in 2017 het eigen functioneren en directeur-bestuurder en de Raad evalueerden in 2018 de onderlinge samenwerking. De verbeterpunten zijn in 2018 opgepakt en gemonitord. De belangrijkste daarvan zijn een grotere betrokkenheid van de Raad van Toezicht door af en toe bij activiteiten van het LKCA aanwezig te zijn, verbeterde rapportages voor de Raad van Toezicht, een grotere aandacht voor inhoud en strategie en minder focus op de bedrijfsvoering en het verder ontwikkelen van de sparringsrol tussen bestuurder en Raad.

Financieel beleid was in 2018 een belangrijk thema tussen de Raad en de directeur-bestuurder.

Mede op basis van de management-letter 2018 kwam naar voren dat de adviezen van de accountant goede navolging krijgen van de directeur-bestuurder en dat de financiële processen en de interne beheersing goed op orde zijn.

3.3.2 Code Culturele diversiteit

Het MT vulde begin 2017 gezamenlijk de scan culturele diversiteit in, waaruit naar voren kwam dat we flinke aandachtspunten hebben op dit vlak. Een belangrijke stap die we in 2018 hebben gemaakt, is dat we bij werving actief proberen kandidaten met een andere achtergrond te vinden. Dit is in 2018 gelukt bij het aantrekken van onze communicatiemedewerker.

Binnen onze activiteiten gaan we daarnaast actief op zoek naar anderen culturele vormen en hun vraagstukken. Er is een werkgroep culturele diversiteit in de organisatie actief, met een vertegenwoordiging vanuit verschillende organisatieonderdelen, die initiatieven ontplooit met betrekking tot culturele diversiteit. Vanuit deze groep werd bijvoorbeeld het personeelsuitje georganiseerd, waar diversiteit de rode draad in het programma was. De werkgroep ging in gesprek met de teams om bewustzijn en kennis te vergroten en nodigde enkele malen externe sprekers uit. Ook bereidde de werkgroep een voorstel voor om collega's enkele uren tot enkele dagen stage te laten lopen bij een succesvolle cultureel diverse organisatie. De eerste stages hebben in 2018 plaatsgevonden.

3.3.3 Ondernemerschap

De beschreven activiteiten in het beleidsplan 2017-2020 en het aangescherpte activiteitenplan 2017-2018 kunnen (nagenoeg) in zijn geheel gefinancierd worden met de toegekende structurele instellingssubsidie. Daarnaast participeert het LKCA in (maatschappelijke) projecten waarbij het LKCA samen met partners uit de private en publieke sector samenwerkt.

Voor een gezonde financiële huishouding diende het LKCA de afgelopen jaren wel een deel van het gehuurde pand onder te verhuren en had zij de laatste jaren wat meer financiële ruimte door de verkoop van het pand aan de Ganzenmarkt 6, waarbij een deel van het verkoopresultaat gebruikt kon worden voor de met OCW afgestemde stimuleringsprojecten (bestemmingsfonds GM6).

De besparing die gerealiseerd is door de verhuizing in 2018 zal de komende jaren bijdragen aan de verbetering van de balans tussen de beheer- en activiteitenlasten, waarbij het terugbrengen van de vaste personeelsformatie de komende jaren zal bijdragen aan een betere balans tussen de personele en materiële lasten. Hierdoor zal het LKCA zich de komende jaren verder ontwikkelen tot een toekomstbestendige organisatie die voldoende slagkracht heeft om het verschil te kunnen maken.

3.3.4 Internationale activiteiten

Het LKCA ontplooit internationale activiteiten in het kader van het behalen van haar doelstellingen: Nederlandse professionals kunnen immers hun voordeel doen met de kennis uit andere landen of kunnen met behulp van Europese financiering gewenste doorontwikkelingen maken.

Het LKCA participeert om die reden in het Europese beleidsnetwerk (ACEnet), het European Network of Observatories in the Field of Arts and Cultural Education (ENO), gelieerd aan UNESCO en het Europese amateurkunst netwerk (Amateo). In 2018 vond een aantal bijeenkomsten van deze netwerken plaats, en heeft in Leeuwarden, als Culturele Hoofdstad, de Europese Conferentie 'Sharing Arts & Heritage' plaatsgevonden.

De internationale Monitor National Arts Education Systems laat zien of en hoe thema's van de Seoul Agenda voor kunsteducatie worden aangepakt. In 2015-2018 is het LKCA hoofduitvoerder van deze monitor. We hebben de resultaten hiervan op verschillende bijeenkomsten gepresenteerd en in 2018 gepubliceerd in het *International Yearbook for Research in Arts Education 2017/5: Arts Education around the World: Comparative Research Seven Years after the Seoul Agenda*.

Europe in Perspective is in een internationale samenwerking geïnitieerd gericht op het ontwikkelen van een trainingsmodule voor docenten voortgezet onderwijs om samen met kunstenaars via kunsteducatie de aandacht voor diversiteit te vergroten.

We kennen een intensieve samenwerking met Vlaanderen (Canon Cultuurcel): meerdere keren per jaar is er overleg over de wederzijdse ontwikkelingen en in 2018 is er een gezamenlijke bijeenkomst rond cultuureducatie voor het jonge kind georganiseerd.

4 Inhoudelijke verantwoording subsidie

In hoofdstuk 2 beschreven we al onze theory of change: hoe denken wij impact te maken in onze werkvelden. Ook gingen we daar in op onze belangrijkste middelen en hun bereik. LKCA heeft in het activiteitenplan 2017-2018 drie hoofddoelstellingen geformuleerd. De cluster teams hebben ook in 2018 hard gewerkt aan die doelstellingen. In dit hoofdstuk gaan we in op de inhoudelijke highlights van dit jaar: wat hebben we gedaan en wat bereikten we ermee.

4.1 Maatschappelijke betekenis van cultuureducatie en -participatie

We zien in de praktijk dat voor al onze doelgroepen deze programmaliijn belangrijk is als basis voor hun werken. Ons klantonderzoek liet in 2017 zien dat men op deze programmaliijn veel van het LKCA verwacht. We werken in deze programmaliijn nauw samen met vele partners, zowel landelijk als provinciaal en lokaal, en zowel binnen als buiten de cultuursector. De belangrijkste activiteiten beschrijven we in deze paragraaf.

4.1.1 Cultuur deel je!

In 2017 hebben we CultuurDeelJe! gestart. Hiermee hebben we een platform gecreëerd waarin een groot deel van de sector is vertegenwoordigd (inmiddels zijn er zo'n 37 organisaties aangehaakt bij CultuurDeelJe) en we van daaruit gezamenlijk optrekken.

Het vraaggericht werken krijgt hierin goed vorm: de aanvankelijke aanpak stuitte op scepsis bij de provinciale instellingen, gezamenlijk hebben we de aanpak aangescherpt. Er is nogmaals een training georganiseerd. Hier deden bijna alle leden van de Raad van twaalf aan mee en tevens een paar deelnemers van de landelijke partners (in totaal 17 deelnemers). Uit de evaluatie: *'Heel goed dat jullie dit doen. Juist voor de kleinere organisaties staat dit vaak laag op de vragenlijst. Het rustige gesprek over de lobby en hoe je je verhoudt tot de provincie en welke stappen je kunt nemen. Ook goed om dat te delen met collega's. Je kunt zo veel van elkaar leren. In het gesprek komen de ideeën los.'*

Tevens is een vragenlijst uitgezet in het werkveld om zicht te krijgen in hoeverre zij zicht hebben op provinciaal beleid en wat ze zouden willen van de provincie. De vragenlijst is door 339 mensen ingevuld. Uitkomsten kunnen door partners worden gebruikt in diverse activiteiten in aanloop naar de verkiezingen. Het levert ook input voor een gezamenlijke conferentie met Kunsten '92 en de Raad van twaalf in februari 2019.

We zien dat cultuureducatie al enige tijd goed op de beleidsagenda staat. Voor cultuurparticipatie was dat veel minder het geval, maar inmiddels is er een programma cultuurparticipatie in ontwikkeling waarbij LKCA en FCP net als bij het programma CMK samen het programma team vormen. Hoewel dit natuurlijk niet alleen aan het LKCA toe te schrijven is, is onze inschatting dat onze inspanningen wel degelijk bijdragen aan die aandacht. Vanuit het veld krijgen we positieve reacties op onze inspanningen op dit vlak en wordt onze inzet gezien en gewaardeerd. Marijn Cornelis, directeur-bestuurder van Cultuurschakel in Den Haag: *'Ik vind dat het LKCA goed bezig is qua politieke beïnvloeding rondom participatie.'*

In 2018 waren de activiteiten vooral gericht op de Provinciale Statenverkiezingen in 2019. De plannen hiervoor zijn in overleg met de landelijke en provinciale partners vormgegeven. De meeste activiteiten voor de Gemeenteraadsverkiezingen vonden plaats in 2017. In 2018 hebben we ter afronding van de activiteiten voor de GR2018 nog een analyse gedaan van 49 collegeakkoorden (312 unieke paginaweergaves; 3:39 leestijd). Ook weten de volgers van de training van 2017 ons te vinden als ze vragen hebben.

4.1.2 Tool: Bouwen aan beleid

Deze tool is een opvolging van de eerdere VNG-handreiking cultuureducatie en kwam tot stand in een samenwerking van het LKCA met de VNG, Cultuurconnectie en de provinciale steunfuncties. Na de lancering in juni werd de tool via diverse kanalen onder de aandacht gebracht: social media, nieuwsbrief, presentaties in twee netwerkbijeenkomsten van de VNG en een webinar. Het webinar werd door 207 kijkers bekeken (24 live), met een gemiddelde klantwaardering van 7,5. De kijkersvragen zijn direct door de gasten of daarna door het LKCA en de gasten beantwoord.

Er komen positieve reacties van gebruikers. De tool heeft inmiddels 35 registraties van gebruikers die een bouwwerk hebben gemaakt. Met de handreiking hebben we een mooie, praktische tool voor beleid ontwikkeld. Een basis die we de komende jaren kunnen blijven actualiseren en uitbreiden, gekoppeld aan de FAQ's. In 2019 werken we verder aan de bekendheid van de tool, zodat meer gemeenten deze benutten.

4.1.3 Iktoon

LKCA is mede-oprichter van Iktoon. In 2018 ondersteunden we de stichting en het bijbehorende netwerk. Beide zijn gericht op het vergroten van de zichtbaarheid van actieve cultuurparticipatie. In juni is er weer een editie geweest van Iktoon met 108 gemeenten waar activiteiten plaatsvonden. We hebben hiervoor kennisbijeenkomsten georganiseerd voor de coördinatoren en twee afstemmingsoverleggen met de Platformpartners. We zijn betrokken bij het vormgeven van de toekomst van Iktoon.

Hieraan gekoppeld is er dit jaar voor het eerst een BNG bank Cultuurparticipatieprijs uitgereikt, aan de gemeente Assen (gekozen uit 40 inzendingen). Het effect van de prijs is dat gemeenten én de organisaties die zich dagelijks inspinnen voor cultuurparticipatie zich gewaardeerd en gezien voelen. Daarnaast stimuleert het geldbedrag voor de winnaar heel direct de cultuurparticipatie in de betreffende gemeente. De BNGbank heeft helaas besloten de BNG-cultuurparticipatieprijs geen vervolg te geven.

4.1.4 Podiumkunsten in de sociaal maatschappelijke infrastructuur

Het LKCA en de UvA deden in 2018 onderzoek naar de vraag: *Hoe positioneert het professionele podiumkunstgezelschap zich in de kunstzinnige & cultureel maatschappelijk infrastructuur? En welke functies dicht het gezelschap zich in deze contexten toe?*

Op dinsdag 2 oktober kwamen 75 educatiemedewerkers van podia, theater- dans- en muziekgezelschappen bij elkaar in Het Huis in Utrecht voor kennisdeling en om kennis te nemen van de resultaten van het onderzoek en door te praten over de conclusies.

Het eerste exemplaar werd overhandigd aan Yolande Melsert van de NAPK.

Yolande :“Allereerst ben ik hier ontzettend blij mee... Ik kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het voor de sector is dat dit soort onderzoeken gedaan worden. Alles wat in het boek staat herken ik. ... En het is zo fijn als dit soort dingen op een rijtje wordt gezet en erkend wordt dat het zo is.”

4.1.5 Voeden van beslissers

In 2016 lanceerden we de Feitenfabriek, om overzichtelijk een aantal kerncijfers bij elkaar te hebben. We hebben in 2018 de kengetallen in de Feitenfabriek aangevuld met de meest recente cijfers en hebben nieuwe kengetallen toegevoegd. Naast PO, VO en Actieve Cultuurparticipatie hebben we nu ook kengetallen over het MBO. We zijn gestart met de voorbereidingen voor een factsheet (digitaal en print). Bezoekcijfers 2018: 1.742 unieke paginaweergaves. De gegevens worden gebruikt voor de rubriek hierover in de Cultuurkrant.

In 2018 voerden we 60 adviesgesprekken/beantwoorden hulpvragen van gemeenten. We zien dat helpdeskvragen vanuit beleidsambtenaren vaak lastiger vragen zijn, die meer tijd kosten. We zien ook dat de waardering voor onze antwoorden en adviezen groot is. Beleidsmedewerker middelgrote gemeente: *“Dank voor het aangename gesprek van vanochtend. Erg prettig om van gedachten te wisselen.”*

4.2 Goede cultuureducatie op school en in de vrije tijd

Cultuureducatie blijft een belangrijke en grote programmalijn binnen het LKCA.

4.2.1 Onderwijsvernieuwing

We dragen op verschillende manieren bij aan de discussies over onderwijsvernieuwing.

Met Curriculum.nu wordt de inhoud van het onderwijs op basisscholen en in het voortgezet onderwijs vernieuwd. Onze activiteiten zijn er op gericht het draagvlak voor cultuuronderwijs zo veel mogelijk te vergroten, de positie van cultuuronderwijs te versterken. Dit laatste gebeurt zowel vanuit de inhoud als door het aantal betrokkenen bij het landelijke traject zo groot mogelijk te maken. We leveren daarom, samen met het veld, inhoudelijke input op de vragen die er vanuit het Ontwikkelteam Kunst & Cultuur gesteld worden door middel van bijeenkomsten bieden we de mogelijkheid gezamenlijk input te leveren. We organiseerden daarom in 2018 vier keer een serie van in totaal 18 bijeenkomsten als input voor het ontwikkelteam. Daarnaast wijzen we onze volgers via social media om de mogelijkheid om te reageren. Daarnaast hebben we rechtstreeks contact met leden van het Ontwikkelteam en de ondersteuners van het team.

We zien dat onze reacties meegenomen worden in de visie en uitwerking door het Ontwikkelteam en dat wij gevraagd worden naar onze mening en input. Zowel door de ondersteuners als door de leden van het Ontwikkelteam is waardering voor onze input uitgesproken: *helder en genuanceerd en verrijkend voor hun proces*. Ook de deelnemers zijn over het algemeen positief geweest over onze bijeenkomsten en de kans die dit hen bood om hun inzichten met elkaar en met de leden van het ontwikkelteam te delen.

- *Prima georganiseerd, fijn om uitgenodigd te zijn en op deze manier betrokken te worden!*
- *Leuke, democratische manier van reflecteren, met bovendien ruimte voor gesprek.*
- *Goed bezig hoor. Het lijkt me een pittige klus en ik vind het tof hoeveel tijd en moeite jullie steken in het rustig (!) beantwoorden van alle vragen en opmerkingen.*

De uitwerking zoals deze nu plaats vindt is in lijn met de visie op cultuureducatie zoals we deze vanuit het LKCA in een aantal documenten hebben vastgelegd. Een van die documenten is de Basis voor Cultuureducatie, die we in opdracht van de vorige minister opstelden als handreiking voor culturele instellingen, onderwijs en overheid om gezamenlijk te werken aan meer en betere cultuureducatie voor iedereen. Onderdeel van deze handreiking is een agenda met gespreksonderwerpen, waarbij wij aangegeven hebben ons actief in te zetten om met de juiste partijen hier het gesprek over te initiëren. Een belangrijk deel van de agenda wordt bepaald door de ontwikkelingen binnen Curriculum.nu, en binnen die context gemonitord. Een ander onderdeel is het uitdragen van de visie die in de handreiking is opgenomen en het verbinden met de internationale context. We hielden in 2018 diverse presentaties aan de hand van de Basis voor Cultuureducatie. We krijgen terug dat men zich bewuster is geworden van de mogelijkheden en het belang van cultuureducatie, en dat men geïnspireerd is door de wat andere kijk die dit opleverde.

De Dag van de Cultuureducatie stond dit jaar in het teken van vakintegratie, een actueel thema gezien de onderwijsontwikkelingen. In totaal waren er 550 deelnemers aan deze dag, die zich lieten inspireren op het thema.

Voorafgaand aan de dag en na afloop is het thema vakintegratie verder uitgediept. Op de website van het LKCA is een kennisdossier vakintegratie samengesteld met onderzoek, interviews en praktijkvoorbeelden. Daarnaast is het magazine CULTUURCOÖRDINATOR NL samengesteld, met meer informatie over vakintegratie en overige actuele onderwerpen. Dit magazine is verspreid onder deelnemers van de dag en daarnaast krijgt iedere nieuwe cultuurcoördinator bij zijn certificaat een exemplaar.

Wij zijn tot slot actief lid van het platform PACT Kindcentra omdat daar gestreefd wordt naar een integrale voorziening voor kinderen van 0-12 jaar. Doordat alle betrokken partijen van onderwijs en opvang (ouders, werkgevers en werknemers) hierin vertegenwoordigd zijn is dit een krachtig signaal naar de Rijksoverheid. Onze rol is aandacht vragen voor en het bewaken van de positie van cultuureducatie voor deze leeftijdsgroep.

Door de lobby van het platform is er een basisrecht voor kinderopvang gekomen voor kinderen van 2 – 4 jaar en staan Integrale Kindcentra op de agenda bij overheden. Cultuureducatie wordt daarbij regelmatig als een van de elementen in een integraal kindcentrum genoemd. We hebben zelf, in samenwerking met het Vlaams departement voor Cultuur, Jeugd en Media een bijeenkomst georganiseerd over cultuureducatie voor het jonge kind (30 deelnemers). De aandacht voor cultuureducatie voor het jonge kind kon op veel bijval rekenen, met het verzoek hier meer aandacht aan te besteden. Hierover worden nu de eerste vervolgspraken gemaakt, zowel voor onze eigen activiteiten en website als internationaal met Vlaanderen.

4.2.2 *Primair onderwijs*

Het doel van dit cluster is om professionals en bestuurders in het primair onderwijs te stimuleren en te ondersteunen om cultuureducatie een goede plek in het curriculum te geven.

Kennisdeling CmK / Méér Muziek in de Klas

Vanuit het landelijke beleidsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) en de beweging Meer muziek in de Klas/Impuls Muziek wordt gewerkt aan de kwaliteit en positie van cultuureducatie in het onderwijs. In het LPKC bespreken we vier keer per jaar landelijke ontwikkelingen in cultuuronderwijs met medewerkers van provinciale en grootstedelijke kenniscentra en het FCP. We bundelen steeds beter onze krachten, bijvoorbeeld door vanuit dit platform een gezamenlijk advies uit te brengen aan de Onderwijsraad en het ministerie.

Voor Kennisdeling CmK organiseerden we een lerend ontwerptraject met 13 CmK penvoerders, onderzochten we de rol van moderator in de CmK-praktijk. Het traject had het karakter van een leergemeenschap waarin we van en met elkaar leerden over het begeleiden van sociaal leren. Op 4 juni is het leertraject afgesloten met een Kennis Delen Festival (ongeveer 60 deelnemers) dat we samen met het FCP organiseerden. Op interactieve wijze heeft de groep opbrengsten gedeeld met de brede groep van penvoerders. We ronden dit traject af met een online magazine 'CmK leert samen!' dat verschijnt in 2019.

We maakten tevens een brochure met een analyse van vijf schoolportretten (digitaal - 1030 keer bekeken - en 1000 exemplaren ter verspreiding op de NOT in 2019) en lieten een analyse maken van een deel van de binnen CmK ontwikkelde leerlijnen in het kader van Curriculum.nu.

Met Méér Muziek in de Klas heeft regelmatige afstemming plaatsgevonden en is advies gegeven op het traject Méér Muziek in de Klas Lokaal. Ook is een inhoudelijke bijdrage geleverd aan hun symposium.

Icc-cursus en icc-trainersnetwerk

Via de icc-cursus hebben we een netwerk van duizenden leerkrachten die zich op hun school hard maken voor cultuureducatie. Dit jaar werd het 8000ste certificaat uitgereikt. Gedurende 2018 is de icc-cursus in samenwerking met de leergemeenschap icc (bestaande uit icc-trainers) geactualiseerd. In het verlengde hiervan is de train-de-trainer icc ook geactualiseerd en op verzoek van de huidige trainers uitgebreid naar een tweedaagse training, gericht op het zelf ontwikkelen van de training op basis van de landelijke opzet. Op deze manier wordt zowel de kwaliteit van de icc-cursus als van de trainers verder gestimuleerd.

In totaal zijn ca. 450 icc-trainers opgeleid, waarvan ruim 100 trainers actief zijn. Met een leergemeenschap van tien van deze trainers worden vernieuwingen van het materiaal en de invulling van de netwerkbijeenkomsten voorbereid. De netwerkbijeenkomsten zijn gericht op verdere professionalisering als trainer en alleen toegankelijk voor de actieve trainers. Voor deze trainers is een besloten digitale omgeving ingericht.

Maakonderwijs

Maakonderwijs blijkt een onderwerp waar veel organisaties en scholen zich mee bezig houden. De relatie met kunst en erfgoed ligt voor de hand, alhoewel de bibliotheken zich ook flink profileren met dit onderwerp en overal 'makersplaatsen' inrichten.

In 2018 is een start gemaakt met het verzamelen van informatie en goede voorbeelden door deskresearch en het bezoeken van conferenties. Via de expertmeeting Kunst & technologie (met cluster vrije tijd) en een Kennisatelier Maakonderwijs is het netwerk verder uitgebouwd en zijn wensen voor activiteiten geïnventariseerd, die in 2019 samen met partners verder worden uitgewerkt.

Op de website, in de digitale nieuwsbrief van het LKCA en in de Cultuurkrant zijn goede voorbeelden gepubliceerd.

4.2.3 *Speciaal onderwijs*

In 2018 is in samenwerking met gretig Cultuur Oost een tweetal bijeenkomsten georganiseerd waarbij de coördinatoren die zich in de provincies en de grote steden bezighouden met het speciaal onderwijs, bijeenkwamen voor kennisdeling. Tijdens de bijeenkomsten is o.a. ingezoomd op passend onderwijs, de ontwikkelingen rond curriculum.nu en is gewerkt aan de voorbereidingen van een grote landelijke conferentie in 2019.

Op 24 mei vond tevens de aftrap plaats van de Leergemeenschap Speciaal Verbeeld, gekoppeld aan onderzoek naar het verbeeldend vermogen van leerlingen in het speciaal onderwijs.

Op SO de Olivijn (Almere) en SO de Zonnehoek (Apeldoorn) twee theaterdocenten twee klassen een uur in de week kunstles. Uit elke klas worden twee leerlingen gevolgd. Specifiek wordt de ontwikkeling van hun verbeeldende vermogens onderzocht. Doel is om te verkennen hoe de ontwikkeling van de verbeeldende vermogens grofweg verloopt, hoe kunsteducatie daarbij aan kan sluiten en hoe je die ontwikkeling als docent kunt stimuleren. De kennis die we ophalen zetten we breed uit zodat ook het regulier onderwijs er zijn voordeel mee doet. In de leergemeenschap delen we kennis en reflecteren we op het onderzoek.

4.2.4 *Voortgezet onderwijs (VO)*

Het cluster VO werkte in 2018 aan het verbeteren van de positie en kwaliteit van cultuureducatie in het voortgezet onderwijs.

Consulentennetwerk VO

De afgelopen jaren stopten of verminderden steeds meer stedelijke en provinciale instellingen met hun ondersteuning voor het VO. Dit gebeurde vooral onder druk van afnemende subsidies, of soms zelfs op aanwijzing van de subsidieverlener. In 2017 brachten we de VO-consulenten, die er op dat moment nog waren, voor het eerst bij elkaar.

We constateren dat de beleidsmatige belangstelling voor het vo weer groeit. Mede daardoor zijn er instellingen die de ondersteuning van het VO weer oppakken. Samen met en voor hen organiseren we bijeenkomsten om informatie uit te wisselen over landelijke ontwikkelingen, consulenten met elkaar in contact te brengen en ervaringen te delen. We sluiten zoveel mogelijk aan bij ieders behoefte door in overleg de frequentie en de onderwerpen te bepalen.

Vernieuwd CKV havo/vwo, CKV vmbo en vmbo-regeling FCP

Hoewel het vernieuwde examenvak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) voor havo en vwo in het vorige schooljaar werd ingevoerd, bereiken ons hier nog altijd veel vragen over: 50 in 2018. Ook de verduidelijkte inhoud van het examenprogramma CKV vmbo is nog lang geen gemeengoed. Scholen en culturele instellingen zijn vaak nog weinig op de hoogte van de consequenties van de veranderingen. Ook kennen zij lang niet altijd de mogelijkheden die een aantal aspecten bieden voor activiteiten binnen en buiten school. De FCP-regeling voor vmbo-scholen biedt een goede ingang om culturele instellingen in contact te brengen met het vmbo. In dat kader delen we informatie over het vmbo met instellingen en volgen we de ontwikkelingen binnen het vmbo.

Veel gestelde vragen verwerkten we in de FAQ's op onze website. De informatiebank werd verrijkt met 133 beschrijvingen van publicaties over cultuuronderwijs in het VO. Dit betreft zowel titels over beleid, onderzoek en praktijk, uit Nederland en het buitenland.

Themanummer Kunstzone

Eind 2018 verscheen een uitgave van Kunstzone met het thema cultuuronderwijs in het vmbo. De inhoud van dit tijdschrift is samengesteld en grotendeels ook geschreven door VO-medewerkers van het LKCA. In een algemeen artikel zijn de laatste ontwikkelingen op een rij gezet. Praktijkvoorbeelden laten zien hoe een aantal vmbo-scholen vormgeeft aan het cultuuronderwijs. Ook de opbrengsten van de eerste vijf jaar vmbo-regeling krijgen aandacht. Op de website van het LKCA is extra informatie te vinden over deze onderwerpen. De Kunstzone is vanzelfsprekend toegestuurd aan alle abonnees. Daarnaast is een extra oplage van 1500 exemplaren gedrukt voor verspreiding op de NOT (januari 2019).

Internationale samenwerking Europe in Perspective

Op internationaal gebied nemen wij deel aan de strategische groep rond de ontwikkeling van een internationale training. Deze training, bedoeld om diversiteit in het VO met behulp van kunsteducatie te behandelen, is voor docenten VO en de kunstenaars waar zij mee samenwerken. De organisatie is in handen van BKJ (Duitsland) en CCE (Engeland). Wij hebben het FCP en Mocca aangehaakt voor het samen met ons bijdragen aan de ontwikkeling, het testen en verspreiden van materiaal.

Vanuit Nederland hebben inmiddels drie paren van docent-kunstenaar deelgenomen aan de testversies van de training. Na drie pilot-trainingen is er een definitieve vorm, die in 201 in drie aanvullende trainingen verder beproefd wordt. Afgelopen jaar is gestart met de voorbereiding van een Nederlandse uitrol van de training in 2020.

4.2.5 MBO

Het cluster MBO werkt aan het agenderen van het belang van cultuureducatie in het MBO. We delen onze kennis met en stimuleren kennisdeling voor consulenten, coördinatoren, school- en teamleiders die werken in of voor het middelbaar beroepsonderwijs.

De aandacht voor cultuureducatie in het MBO is de afgelopen tijd flink gegroeid. Het LKCA trekt al enige tijd samen met CJP op in het realiseren van deze doelstelling. De publicatie *“Een wereld vol mogelijkheden. Cultuureducatie in het MBO”* verscheen eind 2017 en vond in 2018 gretig aftrek. Binnen enkele maanden was de eerste druk van 2500 exemplaren op en inmiddels is er een herdruk van 1000 exemplaren. *Een quote van een hoofd educatie van een BIS-instelling. “Deze publicatie was precies wat ik nodig had om mijn aanbod verder te kunnen ontwikkelen voor mbo-ers. Wat een goede publicatie, wij waren er heel blij mee en we hebben het in één klap uitgelezen.”*

In 2018 is samen met Fonds21 naar aanleiding van de eerste subsidieregeling een leergemeenschap opgericht. In 5 bijeenkomsten wisselen de deelnemers uit, hoe ze duurzaam en goed kunsteducatie kunnen ontwikkelen voor het mbo. Dit leidt tot een professionaliseringsslag bij de educatiemedewerkers, als gevolg van de bijeenkomsten. Hierdoor wordt uiteindelijk de kwaliteit van de ontwikkelde kunst- en cultuur-educatieve projecten beter. Als afsluiting van

de eerst projectsubsidie en de leergemeenschap komt er in begin 2019 een digitaal dossier online voor culturele instellingen met daarin projectbeschrijvingen, kritische succesfactoren en een infographic.

Het netwerk tussen culturele instellingen onderling en met de mbo-sector is versterkt. De instellingen werken veel nauwer samen met elkaar en met de lokale roc's. Ook het netwerk tussen LKCA, CJP, Fonds21, Kennispunt Burgerschap van de mbo-raad is versterkt.

De impact is zichtbaar geworden doordat professionals uit de cultuursector en het mbo onderwijs elkaar wisten te vinden en kennis met elkaar konden opdoen, ontwikkelen en delen.

Zoals de succesvolle samenwerking op 15 mei geïnitieerd door Boymans van Beuningen met diverse partners waarbij LKCA als verbindende schakel fungeerde en inhoudelijk thema's aanreikte in het programma. Als gevolg van deze bijeenkomst organiseerde Centraal Museum te Utrecht eenzelfde symposium in november. Uiteindelijk waren er in 2018 drie landelijke bijeenkomsten in het land waar LKCA als partner fungeerde met ieder 150 bezoekers.

Eerder waren deze er niet, de impact is sterker geworden want dit zijn de eerste conferenties in het mbo onderwijs op het gebied van kunst en cultuur sinds jaren. Ook het faciliteren van de leergemeenschap heeft hier een centrale rol in gespeeld. Daardoor is er meer bewustwording bij educatiemedewerkers in de cultuursector en mbo professionals. De bijeenkomsten en ook onze publicaties dragen bij aan dit proces. De aandacht voor de maatschappelijke betekenis van cultuureducatie neemt in het mbo.

4.2.6 Culturele en erfgoedinstellingen

We organiseerden in 2018 tweemaal een bijeenkomst voor educatiemedewerkers in de podiumkunsten en ondersteunen het platform van erfgoedconsulenten (werkzaam bij provinciale instellingen). Naast deze doorlopende activiteiten waren er dit jaar enkele bijzondere projecten.

Het meesterschap van de rondleider

In de afgelopen vijf jaar verrichtte Mark Schep een promotieonderzoek naar het professe van de rondleider. De eerste uitkomsten daarvan werden in november 2017 tijdens een grote internationale conferentie, waarvan LKCA mede-organisator was gepresenteerd. Het LKCA ziet het als zijn taak de opbrengsten van het onderzoek ook nationaal onder de aandacht te brengen in het kader van professionalisering van rondleiders in musea of andere (erfgoed)instellingen. De wijze waarop een groep wordt opgevangen en begeleid in een culturele instelling is immers cruciaal voor de kwaliteit en de ervaring van de bezoeker.

In Dordrecht (Dordrechts Museum en Onderwijsmuseum), Assen (Drents Museum) en Eindhoven (Van Abbemuseum) organiseerde het LKCA in samenwerking met de Sectie Publiek en Presentatie van de Museumvereniging succesvolle bijeenkomsten voor medewerkers educatie en rondleiders. Alle drie de bijeenkomsten waren volgeboekt en kregen een hoge waardering. *Ik wil graag nog even onze hartelijke dank uitspreken voor de prima ontvangst, de inspirerende dag en goed verzorgde catering. Namens de deelnemers van het Van GoghHuis Zundert, aldus Jacques van Tichelt.*

Emotienetwerken in Erfgoed en Educatie (EmErEd)

Binnen de NWA route VZS onderzoekt bouwsteen EmErEd een nieuwe methode waarbij jongeren, leraren en erfgoedwerkers samen hun uiteenlopende emoties rond erfgoed-items inzichtelijk maken. Het project test de methode van emotienetwerken in een reeks educatieve werkweken met scholieren, telkens gevolgd door kennisseminars. De focus in de werkweken ligt op het thema religie en religieus erfgoed.

In 2018 is het educatieve materiaal over erfgoedwijsheid en emotienetwerken uitgetest bij IMAGINE-IC met het praktijkonderwijs (drie groepen en 36 leerlingen), en in het Gouds Museum voor het primair onderwijs (negen groepen 7-8, ruim 200 leerlingen).

Tijdens steppingstone bijeenkomsten zijn de resultaten uit deze pilots besproken en met experts vanuit het onderwijsveld doorontwikkeld. Daarnaast zijn er tientallen workshops gehouden voor professionals die werken in en met erfgoed. De bijzonder hoogleraar vanwege het LKCA, Hester Dibbits, leidt dit onderzoek.

4.2.7 Studenten

In het studiejaar 2017-2018 organiseerden het LKCA, het Landelijk Overleg Kunstvakdocentenopleidingen (KVDO) en het lectoraat Kunsteducatie van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten de eerste editie van *De kunst van het ontwerpen*, een educatieve ontwerpwedstrijd voor 3^e en 4^e jaars studenten aan docentenopleiding kunstvakken. Aanleiding voor de wedstrijd is de hedendaagse educatieve praktijk, die vraagt om docenten die niet alleen les kunnen geven, maar ook vanuit een persoonlijke visie onderwijs (mede) kunnen ontwikkelen en vormgeven. Doel van de wedstrijd is het zichtbaar maken van door studenten ontwikkelde onderwijsproducten, ontmoeting en uitwisseling van studenten van verschillende opleidingen onderling, inspiratie bieden aan studenten en docenten t.a.v. innovatief kunstonderwijs en tenslotte profilering van studenten dankzij een nominatie of prijs.

Deze bijzondere expertise van toekomstige kunstdocenten als educatief ontwerper werd zichtbaar via de website van het LKCA en de feestelijke prijsuitreiking op 7 juni 2018.

De wedstrijd en de resultaten zijn breed gedeeld via de lerarenopleidingen, de prijsuitreiking werd bezocht door 100 personen. In het tijdschrift Kunstzone is een artikel over de wedstrijd verschenen.

4.3 Cultuurparticipatie mogelijk voor iedereen

6,4 miljoen Nederlanders zijn cultureel actief, zijn amateurkunstenaar. Het LKCA draagt eraan bij dat zij dat kunnen blijven doen en dat meer mensen actief kunnen worden.

4.3.1 Uitrol van een nieuw denkkader

Op het terrein van cultuurparticipatie (en buitenschoolse cultuureducatie) ontbreekt het aan een sterke (beleids)visie. In 2017 presenteerden we de Basis voor Cultuurparticipatie. In 2018 rolden we die uit onder andere via het strategisch overleg met provinciale en grootstedelijke directies van organisaties voor cultuurparticipatie. Op een aantal plekken in Nederland diende de Basis voor Cultuurparticipatie als basis voor gesprek. Op verzoek van het Directie-overleg Centra voor de Kunsten Limburg(DCKL) faciliteerden we een werksessie over de toekomst van

Cultuurparticipatie. Voor deze sessie maakten we gebruik van de 5 ambities uit de Basis voor Cultuurparticipatie en het regiopakket NEXT. In vijf groepen gingen de directeuren en medewerkers met elkaar aan de slag om hun toekomstperspectieven voor de regio te formuleren, van acties en voorbeelden te voorzien en te prioriteren. Op verzoek werkten we de resultaten van de sessie uit en koppelden deze terug met een advies voor vervolg. Men was blij met de sessie en hun gezamenlijke resultaat! De voorzitter: *'Nogmaals bijzonder dank voor jullie bijdrage, vorige week woensdag. Ik heb goede reacties van de leden ontvangen.'*

In 2018 begeleidden we een proces waarin een aantal partners uit het veld, voornamelijk centra voor de kunsten, een gezamenlijke visie ontwikkelden: Cultureel Vermogen. Het stuk benadrukt het belang van 'cultureel vermogen' als basisvoorwaarde voor samenleven. We hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze publicatie en zetten ons nu in voor de opvolging. Het stuk is een waardevolle bron voor het gesprek tussen beleidsmakers, instellingen en stakeholders. Maar het biedt ook stof tot nadenken voor kunst- en onderwijsprofessionals. We hebben een portal ontwikkeld en samen met Cultuurconnectie meet-ups georganiseerd voor deelnemers vanuit verschillende organisaties voor cultuur en onderwijs.

4.3.2 Landelijk netwerk

Al gestart in 2017, maar uitgebouwd in 2018 is het netwerk van adviseurs en het strategisch overleg cultuurparticipatie: hierin wisselen we uit en stemmen we af met de belangrijkste spelers in het veld, op zowel directie- als adviseursniveau. In het strategisch overleg werkten we samen met 8 provinciale en 3 grootstedelijke ondersteuningsorganisaties. De impact die we met dat overleg hebben gehad is kennisdeling en ontwikkeling van en reflectie op lokaal, provinciaal en landelijk beleid ten aanzien van cultuurparticipatie. Bij de netwerkbijeenkomsten voor adviseurs waren 40 tot 45 deelnemers per bijeenkomst aanwezig. Een aantal reacties van deelnemers:

"Ik vond alles interessant." en "Ik heb het als zeer prettig en zinvol ervaren om op deze wijze kennis en ervaring uit te wisselen met 'lotgenoten' uit de praktijk. Ik kom graag terug."

In 2018 verstevigden we ook ons netwerk met koepels van amateurkunstverenigingen. Er zijn in Nederland ongeveer 100 koepels, waarvan er 30 een zodanige omvang of relevantie hebben dat we ons daar specifiek op richten. Hieronder vallen bijvoorbeeld de KNMO en Koornetwerk Nederland. De in 2017 gehouden inventarisatie onder de koepelorganisaties werd in 2018 samengevat in een rapportage met een duiding en tips. Op de voor de tweede maal georganiseerde Koepeldag werd deze uitgereikt. Hiermee werken we aan versterking van de koepels en bevorderen onderlinge kennisuitwisseling. De koepeldag, met 23 bezoekers, kreeg in de evaluatie een 8,1. De reacties waren zeer positief:

'We hebben ons dilemma goed kunnen voorleggen en daar veel zinvolle input op gekregen, waarmee we weer verder kunnen en die ons bevestiging geven dat we op de goede weg zitten.'

'Ik vond het veel nuttiger dan gedacht om met andere koepelorganisaties te sparren. Ook de eerste sessie met de zes probleemgebieden was een eyeopener.'

'Ik vond het een fijne, inspirerende en ontspannen ontmoetingsdag.'

4.3.3 *Uitwisseling tussen professionals*

Omdat het veld van cultuurparticipatie zo divers is, kiezen we steeds meer voor kleinere, gerichte netwerken en bijeenkomsten. Zo bereikte de expertmeeting Cultuur en Nieuwe Technologie 40 deelnemers die de bijeenkomst positief evalueerden: *“Ik heb het meest gehad aan de ontmoeting met een diversiteit aan mensen die zich ook bezighouden (op heel verschillende manieren) met kunst en technologie”*.

“Most impact: Participation, different perspectives, debate. Participants were very enthusiastic about discussing and giving their opinion. I also got a lot of new information.”

Ook de communities of practice (CoP's) hebben in dit kader impact gehad. We hebben CoP's vocaal in Utrecht, Groningen en Tilburg opgestart, 5 kleine bijeenkomsten met in totaal 60 deelnemers. De werkwijze met CoP's blijkt succesvol en gaan we in 2019 samen met andere organisaties verder uitbouwen.

Via de bijeenkomsten van Cultuur naar Factuur (in samenwerking met HvdK Limburg en kunstcentra Venray, Roermond en Maastricht, 60 deelnemers), de ZZP-salon Leeuwarden (in samenwerking met Keunstwurk, 30 deelnemers), en verschillende bijeenkomsten over de aansluiting tussen binnen- en buitenschoolse kunsteducatie (Roermond en Ittervoort, twee keer ca. 60 deelnemers) lukte het ons ook om goed om professionals met elkaar te verbinden en kennisdeling te stimuleren.

4.3.4 *Vergroten kennis en bewustwording*

De VerenigingsMonitor is in 2018 ontwikkeld en uitgezet, samen met het onderzoeksbureau Kantar Public. Verspreiding gebeurde digitaal en schriftelijk naar 2.000 verenigingen. De enquête is opgezet en uitgezet samen met 10 provinciale en lokale ondersteunende instellingen en met 6 koepelorganisaties. 850 verenigingen hebben deelgenomen aan de enquête. De rapportage komt in januari 2019 uit. De eerste resultaten zijn gepresenteerd op de Koepeldag en het KNMO-congres.

Met de VerenigingsMonitor willen we bijdragen aan bewustwording bij verenigingen en koepels van de gemeenschappelijkheid van de sector. Het besef dat het culturele verenigingsleven het waard is om onderzocht te worden. In 2019 willen we met de publicatie en de analyses op maat ook bij beleidsmakers deze bewustwording op gang brengen. Het veld is blij met het onderzoek:

‘Wauw, ik ben echt onder de indruk van de gegevens! Wat fijn om eindelijk eens iets te zien wat op feiten gebaseerd is, in plaats van op meningen van wie dan ook.’

‘De conclusies in het stuk sluiten goed aan bij wat wij signaleren in het veld. Fijn dat dat nu met cijfers onderbouwd kan worden’.

Daarnaast hebben we in 2018 10 verenigingen bevestigd op onderwerpen die voor hen (en voor het verenigingsleven in zijn algemeenheid) een uitdaging vormen en die er een aanpak en oplossing voor hebben ontwikkeld. Op die manier hebben ze zichzelf toekomstbestendig gemaakt.

De beoogde impact van de publicatie (verschijning januari 2019) is bewustwording bij verenigingen dat veranderen kan en soms nodig is om te overleven en inspiratie door concrete voorbeelden. En bewustwording dat (professionele) ondersteuning hierbij kan helpen en beschikbaar is: je staat er als vereniging niet alleen voor!

We werkten mee aan het ontwikkelen van de opzet van de verkiezing van de Vereniging van het Jaar, samen met o.a. NOC*NSF, Kunstbende en Rabobank. Het was de eerste keer dat de verkiezing gehouden werd, er deden zo'n 300 cultuurverenigingen in 70 gemeentes mee en genereerde veel lokale en regionale media-aandacht.

Tot slot inventariseerden en verzamelden we samen met provinciale en lokale ondersteuners en met de NOV (digitale) tools voor verenigingen op de website van het LKCA.

De tools helpen verenigingen bij uitdagingen en vraagstukken. Door ze landelijk te bundelen met partners kunnen koepelorganisaties en andere ondersteuners van amateurverenigingen hun verenigingen effectiever ondersteunen. De pagina werd tot nu toe 365 keer bezocht.

4.3.5 Verenigingsondersteuning

Het LKCA is samenwerkingspartner van de Rabobank en het NOC*NSF vanuit de gezamenlijke ambitie om het verenigingsleven in Nederland te ondersteunen. Het LKCA is betrokken om binnen Rabo Verenigingsondersteuning meer culturele verenigingen een plek te geven en ook dat er meer opgeleide verenigingsbegeleiders komen. Dat laatste kan ook buiten het Rabo ondersteuningsprogramma impact gaan hebben in de toekomst.

In 2018 zien we een forse stijging van het aandeel van ondersteunde cultuurverenigingen van 11% naar 25% van het totaal (sport én cultuur). Dit gaat om 58 cultuurverenigingen die worden ondersteund door trajectbegeleiders op basis van een ondersteuningsvraag vanuit de vereniging. Daarnaast zijn er 355 verenigingen aanwezig geweest op inspiratieavonden.

Vanuit de culturele sector zijn 27 trajectbegeleiders opgeleid voor dit project, geselecteerd door het LKCA. In 61 van de 103 Rabobankregio's is een 'lokale verbinder', die contactpersoon wil zijn tussen de lokale banken en het culturele verenigingsleven. De Verenigingsondersteuning draagt op die manier ook bij aan kennisuitwisseling en netwerkvorming van ondersteuners.

4.3.6 Verbetering samenwerking andere domeinen

De inzet van kunst en cultuur in andere domeinen krijgt steeds meer aandacht. Het LKCA werkt hier actief aan mee.

We zitten in de relevante netwerken, zoals Beter Oud, Resilience+ (GGZ) en Coalitie Erbij (gericht op eenzaamheid) en we zijn door het ministerie van VWS bijvoorbeeld uitgenodigd voor de coalitie tegen eenzaamheid die nu gevormd wordt. In juli van dit jaar zijn we toegetreden tot het Deltaplan Dementie, een ledenorganisatie met als doel om het hoofd te bieden aan de gevolgen van dementie. Het Deltaplan werkt met 4 pijlers, en 1 van die pijlers is Kunst en Dementie. Op het Jaarevent op maandag 19 november hebben we samen met Movisie een sessie verzorgd over de kracht van kunst bij dementie aan zo'n 80 bezoekers.

Tegelijkertijd is het kennisniveau over de waarde en mogelijkheden van kunst en cultuur voor sociale vraagstukken nog beperkt. Het onderzoek dat we vorig jaar deden, samen met Movisie en Windesheim (Kunst en Positieve gezondheid), heeft ons mede daardoor heel veel uitnodigingen voor het houden van presentaties opgeleverd. Tevens voerden we om diezelfde reden in 2018 een onderzoek uit naar de inzet van kunst en cultuur in projecten gericht op jongeren in kwetsbare posities (verschijnt in maart 2019).

Een belangrijke stap in dit kader zijn de wijzigingen rondom de regeling voor buurtsport- en

cultuurcoaches die per 1 januari 2019 wordt aangepast. Er komt meer budget beschikbaar en de doelstellingen zijn verbreed. Naast het primair onderwijs, kunnen cultuurcoaches vanaf 2019 ook aan de slag in andere sectoren zoals zorg, welzijn of het mbo. Op Prinsjesdag maakte OCW bekend dat er vanuit Cultuur 1 miljoen extra in de regeling wordt geïnvesteerd. Het onderzoek van het LKCA uit 2017 over de cultuurcoaches heeft bijgedragen aan deze regeling. We werkten in 2018 actief aan de communicatie hierover, om gemeenten en instellingen te stimuleren cultuurcoaches in te zetten voor de samenwerking met andere domeinen.

Op het gebied van ouderen zijn we, samen met partners, al jaren actief. Dit jaar droeg het LKCA onder andere bij aan diverse bijeenkomsten op dit vlak:

- Conferentie The Ageing Body IV op 11 februari over dans en ouderen
- Leergemeenschapsbijeenkomst cultuur en ouderen tijdens conferentie Kunstkracht 55+ op 22 maart
- Uitwisselingsbijeenkomsten met 20 Age Friendly Cultural Cities uit Nederland, Finland en Verenigd Koninkrijk op 13, 14 en 15 juni in Leiden en op 11 en 12 oktober in Manchester.
- UP! Symposium in Leeuwarden 23 november
- Noord-Hollands Plattelandsparlement 23 november, verzorgen sessie over de kansen van kunst en cultuur t.a.v. vergrijzing
- Verzorgen van een sessie over Kunst, ouderen en gezondheid op het congres Een nieuwe generatie ouderen(zorg) op 28 november

Eenzaamheid is voor het kabinet een belangrijk thema. Het LKCA is lid van Coalitie Erbij, waarin vele partners zich verenigden om samen eenzaamheid tegen te gaan. In 2018 ondersteunden we 10 lokale Kom Erbij Festivals – waarin zo'n 80 verschillende culturele interventies hebben plaatsgevonden. De ondersteuning bestond uit het organiseren van intervisiebijeenkomsten en een handreiking inzet kunst en cultuur bij eenzaamheid. We droegen ook bij aan een aantal Ronde Tafelgesprekken van het Ministerie van VWS rondom het Actieplan.

Ook de inzet van kunst voor mensen in de geestelijke gezondheidszorg is een thema. We droegen actief bij aan de pilot Kunst op Recept, waarin kunst via de huisarts wordt aangeboden aan mensen met psychosociale problematiek, in navolging van Welzijn op Recept en Bewegen op Recept. We organiseerden intervisie met pionierende partijen uit het land rond dit thema, waren mede-organisator van het landelijke congres met 160 aanwezigen. In maart 2019 verschijnt de Handreiking Kunst op recept.

Op verschillende congressen van Resilience+ (voor professionals in de GGZ) hebben we presentaties gegeven over kunst en cultuur in de GGZ

Wat we ook deden in 2018:

- Sport en cultuur in het sociale domein, met bijeenkomsten in Rotterdam en Deventer, waaraan rond de 130 ambtenaren sport, cultuur en sociaal domein actief deelnamen. In Deventer hebben ambtenaren sport en cultuur afgesproken meer te gaan samenwerken.
- Expertmeeting cultuur voor chronisch zieke kinderen in samenwerking met FCP en Stichting Gilat in het Emma kindziekenhuis (40 aanwezigen uit gezondheidszorg, cultuur, politiek en beleid), uitmondend in actieplan voor komende 5 jaar.
- Conferentie My Music Ability, samen met AHK, Conservatorium van Amsterdam en FCP
- Input/deelname leergemeenschap inclusiedans Brabant.

- Culturele interventies bij volwassen statushouders in samenwerking met Movisie
 - Onderzoek incl. eindrapport en infographic (eind december)
 - Bijeenkomst Social Art Lab (29 november 95 aanwezigen)

4.3.7 Ondersteuning en advies

Tot slot waren er diverse vragen om informatie, advies en ondersteuning. De belangrijkste:

- coördineren en ondersteunen stuurgroep Zingen lekker belangrijk, 3 bijeenkomsten
- samenwerken en versterken Koornetwerk Nederland met planontwikkelingen en 2 bijeenkomsten (35 deelnemers)
- adviestraject KCZB met vier bijeenkomsten en visierrapport
- ondersteunen KNMO
- ondersteuning circusveld met organisatie 3 netwerkbijeenkomsten, opstart bestuur nieuwe circusorganisatie en nieuwsbrieven.
- Advisering organisaties in het theaterveld
- Advisering RvC in sectoradviezen theater en muziektheater
- Beantwoording 26 helpdeskvragen

4.4 Stimuleringsprojecten GM6

In 2018 organiseerde we de Europese conferentie Sharing Arts & Heritage. Met een netwerkdag en twee conferentiedagen hebben we 230 deelnemers met een achtergrond in onderzoek, beleid en praktijk van cultuureducatie en cultuurparticipatie uit 27 landen getrokken. Verbinding met bestaande internationale netwerken en onderhouden internationale contacten door LKCA collega's door de jaren heen zorgden voor een echt internationaal karakter op de conferentie.

Het programma bestond uit vier grote thema's die we bepaald hebben op basis van inzendingen voor de oproep voor bijdragen aan de conferentie. We ontvingen 49 voorstellen die we ordenen naar de thema's Inclusiveness and Access for everyone in a diverse Europe, Arts & Culture for Social Challenges, Arts-Culture-Heritage-Identity en European Cooperation. Met keynotes van Nick Wilson en Wayne Modest en 24 sessies boden we een interessant en divers programma. De keynotes en sessies sneden actuele onderwerpen aan en werden daardoor goed gewaardeerd net als de culturele programmering.

De deelnemers aan de conferentie waren enthousiast en dat was terug te zien in de evaluatie. Op een schaal van vijf sterren waardeerde men de inhoud van de conferentie gemiddeld met 4 sterren en de organisatie zelfs met vijf sterren. Vooral de keynotes van Nick Wilson en Wayne Modest werden positief beoordeeld. Maar ook de algehele tendens van de conferentie: *'De sfeer was heel inspirerend – zoveel mensen die zin hebben om samen te werken aan verandering! Het meest nuttig waren de ontmoetingen tussen alle verschillende netwerken en de kansen die daar ontstaan om meer samen op te trekken.'*

'Ik heb genoten van de bijeenkomst met zowel wetenschappers als praktijkprofessionals – daar zit een grens tussen die we zelden oversteken, dat zouden we vaker moeten doen.'

We hebben de conferentiewebsite omgebouwd tot een verslagwebsite, zie: <https://sharing-artsheritage.lkca.nl/>. Op de conferentie kwamen vertegenwoordigers van de werkterreinen van het LKCA bij elkaar om elkaar te ontmoeten, inspireren en te ontwikkelen. Naast individuele ontmoetingen en afspraken krijgt de ontmoeting van netwerkvoorzitters een vervolg en is een internationaal netwerk op het gebied van culturele democratie ontstaan. Onlangs werden we nog benaderd met de volgende vraag: *We hebben interessante mensen ontmoet van o.a. AMATEO tijdens de conferentie Sharing Arts and Heritage in de werksessie 'Amateur Theatre in Smaller European Countries'. We zouden hen graag uit willen nodigen om met ons programma mee te doen.* Aldus Rozemarijn Strubbe van Keunstwurk

Ook werd er voor de conferentie een interessant magazine gemaakt waarvan de verschillende artikelen gedeeld zijn in onze social media om die kennis in ons Nederlandse netwerk te verspreiden.

5 Organisatie en personeel

5.1 Organisatieontwikkeling

In 2018 gingen we van start met zelforganiserende clusterteams. De clusterteams zijn ingedeeld naar werkveld. We hebben de teams: primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo, cultuur- en erfgoedpartijen, overheid en politiek, vrije tijd, sociaal domein en vrijwilligersorganisaties. Daarnaast zijn er twee stafteams: bedrijfsvoering en communicatie.

Binnen de door het MT vastgestelde kaders werken de teams zelfstandig aan hun activiteiten. Elk team heeft een budgethouder die verantwoordelijk is voor budgetbeheer. Elk team heeft een teamcoach die het team waar nodig kan begeleiden in het functioneren. In 2018 functioneerden de hoofden als teamcoaches. We hebben echter gemerkt dat de combinatie van MT-lid, leidinggevende en teamcoach geen goede is. Eind 2018 is daarom besloten dat de MT-leden geen teamcoach meer zullen zijn. Per 1 februari 2019 nemen drie collega's voor een deel van hun werktijd de rol van teamcoach op zich, waarmee we verwachten in 2019 de nodige verdere stappen in de teamontwikkeling te maken.

In 2018 is het LKCA verhuisd naar een nieuwe locatie. De nieuwe locatie sluit beter aan op de ontwikkeling van de organisatie: door een centralere ligging kunnen bezoekers uit het hele land beter bij ons komen, het pand is geschikter voor het organiseren van bijeenkomsten en voor goede samenwerking tussen collega's.

In 2018 werd daarnaast de huisstijl van het LKCA doorontwikkeld. Ook de oude huisstijl sloot niet meer aan op de nieuwe koers van de organisatie. Met een frissere en dynamischer huisstijl, sluiten onze uitingen weer aan op wat we als LKCA willen uitstralen.

5.2 Kernwaarden bedrijfscultuur

Het LKCA wil een toekomstbestendige organisatie zijn, waarbij de bedrijfscultuur zich kenmerkt door de volgende kernwaarden:

Nieuwsgierig

- Wij hebben oog voor anderen en de wereld om ons heen
- Wij zijn benieuwd naar de toekomst, we pionieren en innoveren
- Wij hebben kennis van zaken en ontwikkelen nieuwe kennis
- Wij nemen initiatief om het echt uit te zoeken
- Wij luisteren echt en zijn geïnteresseerd in wat anderen beweegt
- Wij hebben het lef om oude patronen los te laten

Toegankelijk

- Iedereen kan bij ons terecht
- We staan open voor de ideeën en plannen van anderen
- Wij zijn transparant in de keuzes die we maken
- Wij delen ideeën, kennis en informatie met elkaar en onze klanten
- Wij beoordelen alles op zijn waarde en verkennen verschillende invalshoeken
- Wij zoeken continu verbinding met en tussen anderen

- Wij zijn eerlijk en respectvol in discussie met anderen

Samenwerken

- Wij werken samen op basis van gelijkwaardigheid
- Wij geloven in de som der delen, samen sta je sterker dan alleen
- Wij delen het succes met anderen
- Wij leveren met onze eigen kennis en kunde een actieve bijdrage aan het eindresultaat
- Wij zoeken geen concurrentiepositie op
- Wij leren van elkaar
- Wij komen afspraken na

Klantgericht

- Wij stellen de relatie met onze collega's, klanten en partners voorop
- We zijn duidelijk over wat men van ons kan verwachten
- Wij kennen de behoeften en standpunten van onze klanten
- Wij reageren snel op wensen en verzoeken
- Wij stellen ons professioneel op
- Wij staan open voor suggesties ter verbetering

5.3 Personeelsbeleid en -ontwikkelingen

Met een gemiddelde formatie van 50,7 fte bleef het LKCA in 2018 ruim onder de begrote formatie van 53,8 fte. Deze onderschrijding is enerzijds het gevolg van het in de praktijk brengen van de strategische personeelsplanning, waarbij scherp gekeken wordt of ontstane vacatures ingevuld moeten worden of dat er voor gekozen wordt om benodigde kennis in te kopen. Op deze wijze bewegen we ons richting een wat kleinere formatie die voldoende financiële middelen tot haar beschikking heeft om het verschil te kunnen maken voor haar werkveld. Daarnaast is er bij bedrijfsvoering terughoudend omgegaan met ontstane vacatures, omdat er eerst meer duidelijk moest komen welke ondersteuning de zelforganiserende clusters en collega's nodig hebben naar de toekomst toe.

De formatie van beheer bestaat uit de directeur-bestuurder, bestuursassistent en het team bedrijfsvoering (Finance/ HR/ Facilitair). De gemiddelde bezetting van deze formatie telde in 2018 10,2 fte en bleef daarmee 0,6 fte boven de begroting van 9,6 fte. In de begroting was er echter nog geen rekening mee gehouden dat de teamassistenten ondergebracht zouden worden bij bedrijfsvoering, wat een gemiddelde verschuiving van 1,7 fte oplevert in 2018.

De formatie van de activiteiten bestaat uit de clusterteams en de inhoudelijke hoofden. De gemiddelde bezetting van deze formatie telde in 2018 40,5 fte bleef daarmee 4,8 fte onder de begroting van 45,3 fte, waarbij 1,7 fte dus verklaard wordt door de verplaatsing van de teamassistenten naar bedrijfsvoering.

De onderhandelingen met de vakbonden zijn in de tweede helft van 2018 afgerond, waardoor het LKCA per 1 januari 2019 een nieuwe CAO heeft. Met deze CAO zijn de arbeidsvoorwaarden gemoderniseerd en versimpeld. Voor huidige medewerkers zijn op enkele onderwerpen

overgangsregelingen afgesproken. In de CAO is afgesproken dat OR en bestuurder in 2019 een plan uitwerken op het gebied van duurzame inzetbaarheid.

In 2018 is het strategische personeelsbeleid afgerond. Het LKCA werkt toe naar een (nog) iets kleinere formatie, met een betere leeftijdsopbouw, meer aandacht voor diversiteit en wat inhoudelijke verschuivingen in functies, zoals meer onderzoekscapaciteit. Het bijbehorende actieplan zit op realisatie van het streefbeeld per 1 januari 2025. Vanaf eind 2018 worden gesprekken met collega's geïntensiveerd over hun toekomstperspectief bij het LKCA.

In 2018 was er sprake van meer uitstroom dan de afgelopen jaren, waardoor we per 2019 enkele nieuwe collega's hebben kunnen aantrekken. Diversiteit is daarbij voor ons een aandachtspunt.

Het LKCA blijft investeren in scholing en training van medewerkers met het oog op het goed uitoefenen van hun functie bij het LKCA en hun potentie op de arbeidsmarkt. De scholingsplannen komen in goed overleg tussen medewerkers, leidinggevend en de OR tot stand.

In 2018 waren er 6 stagiaires actief in de organisatie, uit Nederland en internationaal. Zij werkten mee aan de activiteiten van diverse teams.

5.4 Ondernemingsraad

Als stichting met meer dan vijftig medewerkers heeft het LKCA conform de WOR een vijfkop-pige ondernemingsraad. De ondernemingsraad overlegt met de directeur in het zogeheten DIOR-overleg. Op de agenda stond het informeren van de ondernemingsraad over actuele zaken en advies- en instemmingsaanvragen. De raad bereidde deze vergaderingen in eigen overleg voor en voerde overleg met achterban.

De ondernemingsraad denkt proactief mee met de directeur-bestuurder en is bij vele dossiers betrokken. In 2018 was sprake van één instemmingsaanvraag (inzake resultaatgericht werken), waarop door de OR positief is gereageerd.

5.5 Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur is eindverantwoordelijk voor inhoudelijke keuzes, materiële beslissingen en personele aangelegenheden van de organisatie. Vanaf 29 juni 2016 bekleedt Sanne Scholten deze rol.

Na vaststelling van de hoofdlijnen van beleid door de Raad van Toezicht is de directeur-bestuurder eindverantwoordelijk voor de uitvoering van beleid en programmering. Zij is verantwoordelijk voor de realisatie van de doelstellingen, de strategie en het beleid en de daaruit voortvloeiende resultatenontwikkeling. Zij legt hierover verantwoording af aan de Raad van Toezicht en verschaft deze alle daarvoor benodigde informatie. De directeur-bestuurder richt zich naar het belang van de instelling en weegt daarbij de belangen af van de bij de instelling betrokkenen.

De directeur en de 3 hoofden vormen samen het managementteam van de organisatie. Zij zijn ook de leidinggevendenden van alle medewerkers.

5.6 Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft een controlerende en adviserende rol jegens de directeur-bestuurder. Zijn taak is toezicht houden op het beleid van de Raad van Bestuur (directeur-bestuurder) en op de algemene gang van zaken in de instelling. De Raad staat de directeur-bestuurder met raad terzijde.

Bij de vervulling van hun taak richten de Raadsleden zich naar het belang van de stichting (conform artikel 9 van de statuten). De directeur-bestuurder heeft de goedkeuring nodig van de Raad voor onderwerpen die zijn vastgelegd in de statuten. Het betreft onder meer de strategie van het instituut en de financiering daarvan, inclusief de plannen voor fondsenwerving, het jaarplan en daarbij behorende begroting, het jaarverslag en de jaarrekening en de hoofdlijnen van het arbeidsvoorwaardenbeleid voor de medewerkers. Daarnaast fungeert de Raad van Toezicht als werkgever van de directeur-bestuurder.

Het LKCA werkt volgens de principes van de Governance Code Cultuur. In april 2019 hebben Raad van Toezicht en bestuurder een sessie waarin zij spreken over de nieuwe versie van de code en de consequenties daarvan voor het LKCA.

Samenstelling Raad van Toezicht 2018 (inclusief data van aan- en aftreden)

Conform de Governance Code Cultuur is de raad qua geslacht, leeftijd, ervaring en deskundigheid zo divers mogelijk samengesteld. De leden hebben kennis van en ervaring en affiniteit met de aard en cultuur van de stichting. Zij beschikken over kennis en ervaring op cultureel, financieel, juridisch, economisch, commercieel dan wel maatschappelijk terrein en hebben ervaring in cultural governance. De Raad is toegerust om de kerntaak van de organisatie mede vorm te geven en deze operationeel te bewaken. De samenstelling past bij de missie en doelstellingen van de organisatie.

In 2018 heeft Marc Vermeulen afscheid genomen van de Raad van Toezicht en zijn Marco Engel en Bas Meijer toegetreden. Beiden zijn lid van de financiële commissie van de Raad van Toezicht.

Het rooster met data van aan- en aftreden van de Raad van Toezicht ziet er per 31-12-18 dan ook als volgt uit:

Naam	Functie	Lid sinds	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Karin Visser	Voorzitter	17-10-2013	(E1)		(E2)			
Gerrit Kamstra	Vicevoorzitter	17-08-2012				(E2)		
Nicolle van Lith	Lid	20-03-2017					(E1)	
Najiba Abdellaoui	Lid	20-03-2017					(E1)	
Marco Engel	Lid / fin com	21-03-2018						(E1)
Bas Meijer	Lid / fin com	12-12-2018						(E1)

E1 = einde eerste termijn

E2 = einde tweede termijn

5.7 Reflectie op WNT

Conform de *Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector* (WNT) zijn de salarissen van de topfunctionarissen van het LKCA (directeur-bestuurder en de leden van de Raad van Toezicht) getoetst met als uitkomst dat de bezoldigingen ruim binnen de wettelijke normering liggen. De bezoldigingsgegevens van de betreffende personen zijn opgenomen in de toelichting op de jaarrekening en worden elektronisch gemeld via de website van het DUO.

6 Risico's

Het LKCA heeft haar belangrijkste risico's in kaart gebracht. In deze risicoparagraaf beschrijven we die risico's, de maatregelen die we nemen om ze te verkleinen.

6.1 Rechtmatigheidsvereisten

In de financiële verantwoording wordt jaarlijks gecontroleerd of er alleen posten zijn opgenomen die zijn verbonden aan de uitvoering van de activiteiten waarvoor subsidie is toegekend en dat is voldaan aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen (onder andere opgenomen in de subsidiebeschikking). Bij de jaarafsluiting 2018 wordt (middels een kwalitatieve toelichting) vastgesteld dat het LKCA zijn middelen alleen aanwendt als dit in overeenstemming is met het beheren van de organisatie (beheerlasten) of het uitvoeren van het vastgestelde activiteitenplan 2017-2020 en de subsidievoorwaarden die vanuit OCW hiervoor zijn verstrekt.

Daarnaast overschrijdt het LKCA de vastgestelde maxima en toegestane bezoldigingen voor topfunctionarissen (WNT) niet, ontplooit zij beperkt internationale activiteiten en volgt zij de code Cultural Governance. Tenslotte monitoren wij de klanttevredenheid, waarbij bevindingen uit door externen uitgevoerde klanttevredenheidsonderzoek worden gedeeld met het ministerie van OCW.

Alleen de verhuur van (kantoor- en vergader-)ruimte aan derden is een activiteit die niet past binnen de beginselen van deze stichting. Het LKCA bewaakt hierbij echter goed dat de opbrengsten van de verhuur kostendekkend zijn, waarbij de winst beperkt blijft. In de zomer van 2018 is als gevolg van de verhuizing naar ons nieuwe pand (nagenoeg) een eind gekomen aan de verhuur aan derden, waardoor het LKCA uitsluitend richt op activiteiten die voldoen aan de eerder genoemde subsidievoorwaarden.

6.2 Europese aanbestedingsregels

Het LKCA leeft bij de in 2018 aangevane verplichtingen de Europese aanbestedingsregels na, waarbij in 2018 door de controller is gekeken of er bij grotere projecten sprake zou kunnen zijn van een Europese aanbesteding.

Bij de jaarafsluiting 2018 is er een spend-analyse uitgevoerd van de grootste crediteuren in 2018 om vast te stellen dat het LKCA voldoet aan deze aanbestedingsregels.

6.3 Voorziening wachtgelden

Het LKCA kent een voorziening wachtgelden van € 1,04 mio per 31-12-2017. Vanaf 2017 wordt er gewerkt met een jaarlijkse update van de meerjarenbegroting die verstrekt wordt door onze uitbetalingsinstantie (Raet) die op basis van de laatste inzichten een meer realistische meerjarenbegroting afgeeft dan de oude meerjarenbegroting dat deed. Ondanks de introductie van

deze nieuwe systematiek was er naast de jaarlijkse kosten van € 0,16 mio ook in 2018 een vrijval van € 0,22 mio, waarmee de voorziening per 31-12-18 € 0,66 mio bedraagt. Wel is de verwachting dat deze vrijval de komende jaren zal dalen, doordat deze systematiek in 2018 verder is aangescherpt (zie 7.8).

Een ander risico bij de wachtgeldregeling is misbruik bij de uitvoering. Omdat het operationele beheer van een dergelijke regeling niet tot de corebusiness noch tot de kerncompetentie van het LKCA behoort, heeft het LKCA ervoor gekozen de regeling uit te laten voeren door een derde partij (RAET). Om risico's verder te beperken voeren we jaarlijks controles uit door middel van een steekproef. We zullen onze controlemethodiek in 2019 verder aanscherpen, zodat de kwaliteit stijgt en risico's (van fraude) beperkt blijven.

6.4 Beleggingen

OCW heeft aan de verlening van de BIS-subsidie 2017-2020 de verplichting verbonden dat het LKCA de voorschriften over financiële derivaten zoals deze gelden conform de *Regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016* zoals deze sinds 1 juli 2016 reeds geldt voor bekostigde onderwijsinstellingen.

Het LKCA heeft reeds eind 2016 een nieuw treasurystatuut vastgesteld, in lijn met bovenstaande voorschriften, waarin het volgende is opgenomen is met betrekking tot het beleggen van overtollige middelen:

- Ter beperking van beleggingsrisico's vinden beleggingen uitsluitend plaats bij:
 - Nederlandse overheden (staat, provincies en gemeenten)
 - Europese investeringsbank
 - Financiële instellingen die onder toezicht van de Nederlandsche Bank vallen, tenminste een A+-rating van drie gerenommeerde ratingsbureau's hebben en met de aanvullende voorwaarde dat een bank een systeembank dient te zijn.
- Ter beperking van koersrisico's wordt uitsluitend belegd in:
 - Daggeld
 - Spaarrekeningen
 - Termijndeposito's
 - (niet converteerbare) obligaties bij Nederlandse overheden (staat, provincie en gemeenten) en de Europese investeringsbank.
- Beleggingen zijn genoteerd in euro's.

In lijn met bovenstaande heeft het LKCA in 2018 haar beleggingsportefeuille bij van Lanschot nagenoeg in zijn geheel verkocht (er resteren per 31-12-18 nog 4 alternatieve aandelen die niet sneller verkocht konden worden). De (obligatie)portefeuille bij de ABN is wel in stand gehouden, maar deze voldoet dan ook aan het treasurystatuut.

6.5 Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Ter voorbereiding op de nieuwe privacywetgeving per 25 mei 2018 heeft het LKCA juridisch advies ingewonnen over de nieuwe wetgeving. Op basis van dit advies is ervoor gekozen om eerst de nadruk te leggen op bewustwording zowel intern als extern van de AVG. Dat is gedaan middels communicatie naar collega's, partners en klanten. Vervolgens is er gewerkt aan de implementatie van de AVG door het opzetten van een verwerkingsregister en een protocol datalekken. In 2019 zal het LKCA zich dan ook richten om deze tools zo optimaal mogelijk in te zetten om te kunnen voldoen aan de eisen die de privacywetgeving stelt.

7 Jaarrekening 2018

7.1 Balans per 31 december (model I)

Balans LKCA per 31 december 2018 na resultaatbestemming (in euro)		
	2018	2017
ACTIVA		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	546.375	184.428
Totale vaste activa	546.375	184.428
Vlottende activa		
Vorderingen	290.341	141.838
Effecten	154.443	344.191
Liquide middelen	2.622.523	3.615.130
Totale vlottende activa	3.067.307	4.101.159
TOTALE ACTIVA	3.613.681	4.285.587
PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	1.797.835	1.799.147
Bestemmingsfonds OCW Algemeen 2017-2020	399.185	414.145
Bestemmingsfonds OCW restant subsidie 2013-2016	0	102.556
Bestemmingsfonds OCW GM6	31.960	116.620
Bestemmingsfonds OCW reorganisatie 2005	0	16.346
Totaal eigen vermogen	2.228.980	2.448.815
Voorzieningen		
Voorziening wachtgelden reorganisatie Kunstfactor 2012	471.590	756.619
Voorziening wachtgelden reorganisatie Cultuurnetwerk 2012	109.317	184.357
Voorziening wachtgelden reorganisatie LOKV 2012	76.798	97.499
Totale voorzieningen	657.705	1.038.475
Langlopende schulden		
Egalisatierekening	0	78.771
Inrichtingsbijdrage verhuurder	94.000	0
Totale langlopende schulden > 1 jaar	94.000	78.771
Kortlopende schulden		
Belastingen en premies sociale verzekeringen	172.189	172.516
Overige schulden	460.807	534.224
Overlopende passiva	0	12.786
Totale kortlopende schulden < 1 jaar	632.996	719.525
TOTALE PASSIVA	3.613.681	4.285.587

7.2 Categoriele exploitatierekening (model IIa)

Categoriele exploitatierekening LKCA 2018 inclusief resultaatbestemming (in euro)			
	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
BATEN			
Eigen inkomsten			
Directe inkomsten	204.365	120.000	172.142
Indirecte inkomsten	117.814	50.000	161.530
Bijdragen uit private middelen	9.375		60.180
Totaal eigen inkomsten	331.554	170.000	393.851
Subsidies			
Structurele subsidies	5.353.081	5.330.806	5.230.806
Incidentele publieke subsidies	137.852	100.000	9.791
Totaal subsidies	5.490.933	5.430.806	5.240.597
TOTALE BATEN	5.822.487	5.600.806	5.634.448
LASTEN			
Beheerlasten materieel	1.102.646	1.000.000	986.481
Beheerlasten personeel	853.402	800.000	313.505
Beheerlasten totaal	1.956.048	1.800.000	1.299.986
Activiteitenlasten materieel	830.149	797.919	1.214.389
Activiteitenlasten personeel	3.269.730	3.366.000	3.344.852
Activiteitenlasten totaal	4.099.878	4.163.919	4.559.241
TOTALE LASTEN	6.055.926	5.963.919	5.859.227
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	-233.439	-363.113	-224.779
Saldo rentebaten/ -lasten	13.605	25.000	61.520
EXPLOITATIERESULTAAT	-219.834	-338.113	-163.259
Resultaatbestemming:			
<i>Ten laste + /gunste - van bestemmingsfonds:</i>			
Bestemmingsfonds OCW Algemeen 2017-2020	14.960	160.557	-414.145
Bestemmingsfonds OCW restant subsidie 2013-2016	102.556	102.556	-
Bestemmingsfonds OCW GM6	84.660	75.000	616.226
Bestemmingsfonds OCW reorganisatie 2005	16.346		-6.863
Ten laste - /gunste + van Algemene reserve	-1.312	-	31.958

7.3 Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht over 2018 (in euros)			
		2018	2017
I	Kasstroom uit operationele activiteiten		
	Resultaat	219.834-	163.259-
	Afschrijvingen materiële vaste activa	210.612	199.826
	Mutatie voorzieningen	380.771-	808.245-
	Bruto kasstroom uit operationele activiteiten	389.993-	771.679-
	Mutatie vorderingen	148.503-	52.848
	Mutatie langlopende schulden	15.229	99.500-
	Mutatie kortlopende schulden	86.530-	170.445-
	Totaal mutaties werkkapitaal	219.804-	217.097-
	Netto kasstroom uit operationele activiteiten	609.797-	988.776-
II	Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
	Investerings in materiële vaste activa	572.561-	23.285-
	Desinvesterings in effecten	189.748	501.777
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten	382.813-	478.492
	Mutatie liquide middelen I en II	992.609-	510.280-
	Liquide middelen einde boekjaar	2.622.523	3.615.130
	Liquide middelen begin boekjaar	3.615.130	4.125.410
	Mutatie liquide middelen	992.609-	510.280-

7.4 Grondslagen financiële verslaglegging

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Stichting LKCA is statutair gevestigd in Utrecht aan de Lange Viestraat 365.

De stichting heeft ten doel: de kwaliteit van cultuureducatie, in en buiten het onderwijs, en de amateurkunst te bevorderen; bij te dragen aan de professionalisering van cultuureducatie in het onderwijs, de educatiefunctie in de cultuursector en de deskundigheidsbevordering - bestuurlijk en artistiek - binnen de amateurkunst; de voorgenoemde doelen uit te voeren in een continue interactie met haar doelgroepen en in samenwerking met partners, vanuit het besef dat deelname aan cultuur en actieve kunstbeoefening in de hele levensloop bijdraagt aan het welzijn van mensen en de leefbaarheid van de samenleving.

De stichting heeft de jaarrekening opgesteld volgens het *Handboek Verantwoording Cultuursubsidies instellingen subsidieperiode 2017-2020*.

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen. De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn.

Activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de historische kostprijs onder aftrek van de lineair berekende afschrijvingen. De afschrijving op automatisering is vastgesteld op 33,33 % per jaar van de kostprijs, de afschrijving op inventarissen en apparatuur op 20% en de afschrijvingen op verbouwingen op 10%.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

Effecten

De effecten zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere beurswaarde.

Liquide middelen

Onder liquide middelen worden verstaan kasmiddelen, de tegoeden op bankrekeningen en wissels en cheques. Deposito's worden onder liquide middelen opgenomen indien zij in feite - zij het eventueel met opoffering van rentebaten - ter onmiddellijke beschikking staan. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen die langer dan twaalf maanden niet ter beschikking staan van de stichting, worden als financiële vaste activa gerubriceerd.

Passiva

Pensioenen

De pensioenen zijn ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. De aan de pensioen-uitvoerder te betalen premie wordt als last in de winst- en verliesrekening verantwoord. De te betalen premie dan wel de vooruitbetaalde premie per jaareinde wordt als overlopend passief respectievelijk overlopend actief verantwoord.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd indien de stichting op balansdatum een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting heeft waarvan het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang betrouwbaar is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Tenzij anders vermeld, worden voorzieningen gewaardeerd tegen nominale waarde.

Indien het waarschijnlijk is dat voor uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen een vergoeding van een derde zal worden ontvangen, wordt deze vergoeding gepresenteerd als een afzonderlijk actief.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde vermeerderd met de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaat bepaling

Activiteiten

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen,

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

7.5 Vaste activa

In 2018 zijn de investeringen materiële vaste activa € 573k (verbouwing La Vie incl. apparatuur en inventaris € 450k en overgang naar de cloud met nieuwe laptops/ telefonie € 123k). Door de verhuizing kon (nagenoeg) alle nog bestaande activa uit de oude omgeving gedesinvesteerd worden, waarmee de balans per 31-12-18 is opgeschoond en alleen nog bestaat uit materiële

vaste activa die zich bevindt in het nieuwe pand aan de Lange Viestraat 365. De boekwaarde van de materiële vaste activa is door de nieuwe investeringen in 2018 gestegen van € 184k in 2017 naar € 546k in 2018, waarbij de mutaties 2018 er nu als volgt uit zien:

(Bedragen x € 1.000)	Verbouwing	Inventaris	Apparatuur	Automatisering	Totaal
Stand per 1 januari 2018					
Cumulatieve aanschafwaarde	1.174.346	66.907	16.763	337.804	1.595.819
Cumulatieve afschrijvingen	-1.064.153	-28.891	-15.297	-303.051	-1.411.391
Boekwaarde per 1 januari 2018	110.193	38.017	1.466	34.752	184.428
Mutaties 2018					
Investeringen	295.051	144.193	10.527	122.790	572.561
Desinvesteringen	-1.174.346	-66.907	-16.763	-330.994	-1.589.010
Afschrijvingen materiële vaste activa	-120.028	-47.628	-2.168	-40.788	-210.612
Afschrijvingen desinvesteringen	1.174.346	66.907	16.763	330.994	1.589.010
Saldo mutaties	175.023	96.565	8.359	82.002	361.949
Stand per 31 december 2018					
Cumulatieve aanschafwaarde	295.051	144.192	10.527	129.599	579.369
Cumulatieve afschrijvingen	-9.835	-9.613	-702	-12.845	-32.995
Boekwaarde per 31 december 2018	285.216	134.579	9.825	116.754	546.375
Afschrijvingspercentages	10,00%	20,00%	20,00%	33,33%	

7.6 Vlottende activa

7.6.1 Vorderingen

De openstaande vorderingen per 31-12-18 bestaan uit:

Vorderingen	2018	2017	Toelichting 2018
Vooruitbetaalde kosten	69.883	13.117	Webinars € 21k, treinabonnementen € 15k, software-licenties € 10k, onderhoud website € 7k, evenement 2019 € 7k en overig € 10k
Waarborgsommen	4.625	4.625	Frankeermachine € 5k
Debiteuren	17.178	13.313	Bijdrage Federatie Cultuur € 7k, Voorschotten personeel € 1k, en bijeenkomsten/ overig € 9k
Nog te vorderen subsidie	13.884	0	Bijdrage OCW inzake 'Cultuurbegeleider'
Overige vorderingen	184.771	110.783	Afrekening wachtgelden € 94k, Inrichtingsbijdrage verhuurder € 61k, nog te ontvangen rente € 13k, nog te ontvangen bijdrage samenwerkingspartner € 9k en overig € 7k.
Totaal vorderingen	290.341	141.838	

7.6.2 Effecten

In 2017 en 2018 is nagenoeg de gehele aandelenportefeuille (van Lanschot) afgestoten om te voldoen aan het nieuwe treasurystatuut van het LKCA. Hierdoor is de portefeuille per 31 december 2018 sterk gereduceerd en bestaat nog uit de volgende beleggingen, waarbij de beleggingen in vastrentende waarden wel voldoet aan het treasurystatuut.

Effecten	2018	2017
Beleggingen in zakelijke waarden	408	28.471
Beleggingen in vastrentende waarden	154.035	315.720
	154.443	344.191
De effecten zijn opgenomen tegen de verkrijgingsprijs of lagere beurswaarde.		
De koerswaarde per 31-12-18 bedraagt € 154.443		

7.6.3 Liquide middelen

De liquide middelen zijn in 2018 met € 993k gedaald van € 3.615k naar € 2.623k als gevolg van de negatieve netto kasstroom uit operationele activiteiten (-€ 610k) en de negatieve kasstroom aan de kant van de investeringsactiviteiten (-€ 383k) als gevolg van de investeringen met betrekking tot de verhuizing naar de Lange Viestraat en de overgang naar de cloud (ICT).

Een deel van de liquide middelen (€ 56k) bestaat uit de bankgarantie ten behoeve van de huur pand aan de Lange Viestraat 365. Ten aanzien van de directe opeisbaarheid van deze gelden geldt dus wel een beperking.

Liquide middelen	2018	2017
Banken	2.621.753	3.614.239
Kas	769	892
	2.622.523	3.615.130

7.7 Eigen vermogen

7.7.1 Algemene reserve

De algemene reserve is vanuit de resultaatbestemming € 1k gedaald ten opzichte van 2017, bestaande uit het nog resterende (negatieve) exploitatieresultaat van € 1k dat resteert na toepassing van de berekeningswijze voor de hoogte van de onttrekking aan de diverse bestemmingsfondsen.

Algemene reserve	2018	2017
Saldo per 1 januari	1.799.147	1.767.189
Vanuit resultaatbestemming	-1.312	31.958
Saldo per 31 december	1.797.835	1.799.147

7.7.2 Bestemmingsfonds OCW Algemeen 2017-2020

Van het negatieve exploitatieresultaat is er op basis van de geldende berekeningswijze vanuit OCW een bedrag van € 14.960 onttrokken aan dit bestemmingsfonds.

Conform het handboek ziet de berekeningswijze er voor deze onttrekking er als volgt uit: Structurele OCW subsidie/ totale baten) x (exploitatieresultaat + bestemmingsfonds OCW restant subsidie 2013-2016+ bestemmingsfonds OCW GM6 + bestemmingsfonds OCW reorganisatie 2005) = (5.353.081/5.822.487) x (-219.834+102.556+84.660+16.346) = -€ 14.960

Bestemmingsfonds OCW Algemeen 2017-2020	2018	2017
Saldo per 1 januari	414.145	0
Vanuit resultaatbestemming	-14.960	414.145
Saldo per 31 december	399.185	414.145

7.7.3 Bestemmingsfonds OCW restant subsidie 2013-2016

Bij de jaarafsluiting 2016 werd uitgegaan dat dit bedrag terug zou vloeien naar OCW, maar in 2017 heeft OCW besloten dat deze middelen ingezet mogen worden door het LKCA voor de doelstellingen zoals omschreven in haar beleidsplan 2017-2020. In 2018 wordt er in zijn geheel gebruik gemaakt van het resterende bedrag waardoor het saldo per 31-12-18 uitkomt op € 0.

Bestemmingsfonds OCW restant subsidie 2013-2016	2018	2017
Saldo per 1 januari	102.556	102.556
Vanuit resultaatbestemming	-102.556	0
Saldo per 31 december	0	102.556

7.7.4 Bestemmingsfonds OCW GM6

In 2017 heeft OCW toestemming gegeven om het resterende deel van het GM6-fonds in te zetten voor de ingediende stimuleringsprojecten. Van het saldo per 31 december 2017 van € 117k is in 2018 € 85k aangewend voor de Europese conferentie. Voor het resterende saldo per 31 december 2018 van € 32k heeft het LKCA inmiddels toestemming gekregen van het ministerie voor extra onderzoek in 2019 naar cultuurparticipatie, vanuit een 'cultural democracy'-perspectief. Oorspronkelijk was dit bedrag bestemd voor het opzetten van een publicatieplatform, maar

uiteindelijk bleek een extra platform niet nodig te zijn.

Bestemmingsfonds OCW GM6	2018	2017
Saldo per 1 januari	116.620	732.846
Vanuit resultaatbestemming	-84.660	-616.227
Saldo per 31 december	31.960	116.620

De Europese conferentie 'Sharing Arts & Heritage' heeft in 2018 een inzet geleverd van € 113k aan LKCA-uren (1.324 uur x uurtarief van 85 euro) en € 63k aan out of pocket kosten bestaande uit zaalhuur (€ 30k), programmakosten (€ 14k), publicatie- en drukwerkkosten (€13k) en overige kosten (6k). De totale kosten van deze conferentie komen hiermee in 2018 uit op € 176k.

Deze kosten zijn gefinancierd uit de bijdrage FCP € 75k, bijdrage Federatie Cultuur € 8k, bijdrage deelnemers € 7k en het LKCA € 87k (waarvan € 85k vanuit het GM6-fonds).

7.7.5 Bestemmingsfonds OCW reorganisatie 2005

Vanuit de reorganisatie in 2005 was er in 2018 nog één medewerker over die tot haar pensioengerechtigde leeftijd in 2018 aanspraak heeft gemaakt op wachtgeld. Deze wachtgeldvoorziening werd vanuit oudsher nog gefinancierd vanuit de algemene reserve en is nu per 31-12-18 volledig uitgenut.

Bestemmingsfonds OCW reorganisatie 2005	2018	2017
Saldo per 1 januari	16.346	9.483
Vanuit resultaatbestemming	-16.346	6.863
Saldo per 31 december	0	16.346

7.8 Voorzieningen

De gereserveerde voorzieningen van de wachtgeldten waren in de vorige subsidieperiode (2013-2016) grotendeels gebaseerd op de meerjarenbegroting uit 2012 die uitging van het 'worst case' scenario waarbij het uitgangspunt is dat de wachtgelders tot het einde van de regeling recht zouden hebben op basis van het maximale bedrag. Dit werd gedaan vanuit het voorzichtigheidsprincipe en resulteerde in de praktijk in een jaarlijkse vrijval in de voorzieningen van vele tienduizenden euro's.

In 2017 is de schattingsmethode opnieuw tegen het licht gehouden en is vastgesteld dat de oude meerjarenbegroting geen reëel beeld geeft van de te verwachten wachtgeldten voor de jaren die nog volgen. Besloten is dan ook om deze schattingsmethode aan te passen, waarbij uitgegaan wordt van een jaarlijks geactualiseerde meerjarenbegroting (rechten wachtgeldten lopen tot en

met 2029) van de uitvoerder van de wachtgelden (Raet) die gebaseerd is op de laatst bekende inkomenssituatie van de uitkeringsgerechtigde. Daarnaast is er in 2018 in overleg met de accountant een verdere aanscherping geweest van de systematiek, waarbij oud-medewerkers die voor 2015 voor het laatst aanspraak hebben gemaakt op wachtgeld voor de resterende looptijd voor 50% worden meegenomen bij de reservering.

Bij de jaarrekening 2018 resulteert deze nieuwe (aangescherpte) methodiek tot een 'reguliere' vrijval 2018 van € 104k op basis van de afrekening 2018 van Raet en een extra vrijval van € 99k voor de jaren 2019 en verder op basis van de dit jaar geactualiseerde meerjarenbegroting. De reguliere vrijval 2018 wordt veroorzaakt doordat er in 2018 minder oud-medewerkers gebruik maken van de wachtgeldregeling dan waar rekening mee is gehouden in de vorig jaar geactualiseerde meerjarenbegroting 2018-2029. De vrijval wachtgelden wordt ten gunste gebracht aan het exploitatieresultaat 2018, waardoor de uitnutting van het bestemmingsfonds OCW Algemeen 2017-2020 lager zal zijn dan begroot.

Voorziening wachtgelden Reorganisatie Cultuurnetwerk 2012	2018	2017
Saldo per 1 januari	184.357	377.666
Onttrekking wachtgeld 2018	-6.328	-29.042
Vrijval 2018	-27.065	-41.053
Vrijval op basis van meerjarenbegroting 2019 en verder	-41.647	-123.214
Saldo per 31 december	109.317	184.357
Voorziening wachtgelden Reorganisatie Kunstfactor 2012	2018	2017
Saldo per 1 januari	756.620	1.368.652
Onttrekking wachtgeld 2018	-149.285	-166.332
Vrijval 2018	-77.906	-151.545
Vrijval op basis van meerjarenbegroting 2019 en verder	-57.838	-294.155
Saldo per 31 december	471.590	756.619
Voorziening wachtgelden Reorganisatie LOKV 2012	2018	2017
Saldo per 1 januari	97.499	100.401
Onttrekking wachtgeld 2018	-20.828	-20.864
Vrijval 2018	-35	-859
Vrijval op basis van meerjarenbegroting 2019 en verder	162	18.821
Saldo per 31 december	76.798	97.499
Saldo totale voorzieningen per 31 december	657.705	1.038.475

Van het saldo van € 658k per 31-12-18 zal naar verwachting € 204k in 2019 worden afgewikkeld.

7.9 Langlopende schulden

In 2018 is er een einde gekomen aan de Europese financiering (via de gemeente Utrecht) van € 995k voor de verbouwing van de Kromme Nieuwegracht 66 te Utrecht.

De egalisatierekening die gekoppeld is aan de afschrijvingskosten van de verbouwing in 2012 is aan het einde van de huurovereenkomst op 15 oktober 2018 in zijn geheel besteed conform de hierover gemaakte afspraken met de gemeente Utrecht.

Egalisatierekening Verbouwing Kromme Nieuwegracht 66	2018	2017
Bijdrage Gemeente Utrecht	597.000	597.000
EFRO-gelden	398.000	398.000
	995.000	995.000
Vrijval door afschrijvingen tot en met voorgaand jaar	-916.229	-816.729
Vrijval door afschrijving boekjaar	-78.771	-99.500
Stand per 31 december	0	78.771

Voor het nieuwe pand aan de Lange Viestraat 365 is een incentive met de verhuurder overeengekomen van € 60.645 ten behoeve van de inrichting van het nieuwe pand en een eenmalige huurkorting van € 60.645, waarbij de baten van de inrichtingsbijdrage verspreid worden over de afschrijvingstermijn van de verbouwing van 10 jaar en die van de huurkorting over de huurperiode van 5 jaar (startend per 01-07-18 als ingangsdatum van de huurovereenkomst). In 2018 is hiervan € 9k gerealiseerd, wordt € 94k bij de langlopende schulden en € 18k bij de kortlopende schulden gepresenteerd.

Inrichtingsbijdrage	€ 60.645
<u>Vrijval 2018</u>	- € 3.033
Saldo schulden	€ 57.612
<u>Herrubricering kortlopend</u>	- € 6.064
Langlopende schulden	€ 51.548

Huurkorting	€ 60.645
<u>Vrijval 2018</u>	- € 6.065
Saldo schulden	€ 54.580
<u>Herrubricering kortlopend</u>	- € 12.128
Langlopende schulden	€ 42.452

7.10 Kortlopende schulden

De kortlopende schulden per 31-12-18 bestaan uit:

Kortlopende schulden	2018	2017	Toelichting 2018
Belastingen en premies sociale verzekeringen	172.189	172.516	Loonbelasting december 2018
Reservering vakantietoeslag en verlof	261.690	256.002	Reservering vakantietoeslag juli t/m december 2018 en openstaande verlofuren per 31-12-18
Schulden aan personeel	30.336	5.276	Openstaande schulden aan personeel/ RvT
Crediteuren	117.881	132.804	Inhuur € 36k, projectkosten/ overig € 82k
Vooruitbetaalde inkomsten	0	81.170	
Nog te besteden subsidie	0	12.786	Projectsubsidie OCW: Long Live Arts
Overige schulden	50.900	58.971	Voorontvangen huurkorting/ inrichtingsbijdrage € 18k, accountantskosten € 15k, huisvesting € 9k, overig € 9k
Totaal	632.996	719.525	

Long Live Arts: Van 13-15 juni 2018 vond in Leiden een uitwisselingsbezoek plaats tussen 10 gemeenten uit Nederland, 10 uit Engeland en 1 gemeente uit Helsinki. De kosten (overnachtingen en activiteiten) van dit bezoek zijn gefinancierd met deze projectsubsidie OCW.

7.11 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De volgende rechten en verplichtingen zijn niet opgenomen in de balans per 31-12-18, waarvan een deel kortlopend (< 1 jaar) en een deel langlopend (> 1 jaar) is:

Rechten

Instellingssubsidie 2019-2020 conform subsidiebesluit t/m 31-12-20 € 10.706.162

Waarvan kortlopend € 5.353.081 en langlopend € 5.353.081.

inclusief loon- en prijsbijstelling 2018 OCW

Verhuur- en dienstencontract Uit de Kunst t/m 01-07-2019 € 11.000

Waarvan kortlopend € 11.000.

huur niet geïndexeerd per 01-01-19 conform overeenkomst

Verplichtingen

Leaseverplichting printers (Xerox) t/m 30-06-2023 € 186.409

Waarvan kortlopend € 40.263 en langlopend € 146.146.

inclusief indexering $103,03/101,4 = 1,016\%$ per jaar op basis van:

consumentenprijzen; Europees geharmoniseerde prijsindex 2015=100

Huurverplichting Lange Viestraat 341-361 t/m 30-06-23 € 877.196
 Waarvan kortlopend € 189.467 en langlopend € 687.729.
*inclusief indexering 103,03/ 101,4 = 1,016 % per jaar op basis van:
 consumentenprijzen; Europees geharmoniseerde prijsindex 2015=100*

7.12 Baten

De totale baten liggen in 2018 € 188k hoger ten opzichte van 2017, waarvan € 122k het gevolg is van de loon- en prijsbijstelling van de structurele instellingssubsidie vanuit OCW.

In onderstaande tabel word een overzicht gegeven van de gerealiseerde baten 2018 ten opzichte van de begroting 2018 en de realisatie 2017.

Baten (in euro)	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Bijdragen deelnemers evenementen LKCA 2018	87.760	95.000	
Federatie Cultuur: uitvoering actieplan cultuur en creatief inclusief	56.789		
Publicaties (abonnementen, losse verkoop en auteursrechten)	22.687	20.000	
Speciaal verbeeld: Bijdrage De Onderwijsspecialisten en Almere Speciaal	9.690		
Bijeenkomst Bridging: Bijdrage Kulturelle Samrad i danmark	7.239		
De kunst v/h ontwerpen 2018: Bijdragen AHK (Breitner Academie) en KVDO (Codarts)	6.000		
Samen Sterker 2018: Bijdrage NOC*NSF en Kenniscentrum Sport	4.000		
Nieuwjaarsreceptie: Bijdrage FCP	3.803		
Internationale onderzoekuitwisseling; bijdrage Bijdrage NOC*NSF en Kenniscentrum Sport	3.000		
Inspiratiebijeenkomst Sociaal actief (20 september): Bijdrage NOC*NSF, VSG	2.000		
Overig	1.046	5.000	
My Music Ability: Bijdrage AHK	350		
Directe inkomsten	204.365	120.000	172.142
Huur- en serviceopbrengsten huisvesting	79.899	50.000	
Detachering Federatie Cultuur/ Uit de Kunst	37.915		
Indirecte inkomsten	117.814	50.000	161.530
Kunsteducatie voor mbo'ers: Bijdrage fonds 21	9.375		
Bijdragen uit private middelen	9.375	-	60.180
Instellingssubsidie OCW	5.353.081	5.330.806	
Structurele subsidies	5.353.081	5.330.806	5.230.806
Europese conferentie: Bijdrage FCP	74.700		
Projectsubsidie OCW Europese conferentie 2018	14.820		
Cultuurbegeleider: Bijdrage OCW	13.884		
Long live arts 2016: Subsidie OCW	12.786		
AMATEO (Europees amateurkunstnetwerk)	11.533		
Internationale onderzoekuitwisseling; bijdrage Bijdrage FCP	2.500		
My Music Ability: Bijdrage FCP	2.150		
Samen Sterker 2018: Bijdrage FCP	2.000		
Kennis Delen Festival (04-06-18): Bijdrage FCP	1.949		
Bijeenkomst Early Arts; Bijdrage FCP	1.530		
Incidentele publieke subsidies	137.852	100.000	9.791
Totale baten	5.822.487	5.600.806	5.634.448

In 2017 en daarvoor was er ook reeds een detachering van € 16k aan Uit de Kunst. Deze zijn destijds gepresenteerd onder doorbelaste salariskosten. Gezien de omvang is hiervoor geen

herrubricering van de cijfers 2017 doorgevoerd.

De baten met betrekking tot de bijdragen van betalende deelnemers aan evenementen in 2018 zijn als volgt opgebouwd:

Naam evenement	Opbrengsten uit bijdragen	Aantal betalende deelnemers
Beeld en Storm	€ 10k	111
Dag van de CE	€ 41k	436
Meesterschap van de rondleider	€ 4k	159
Mymusicability	€ 2k	43
Onderzoeksconferentie	€ 13k	175
Podiumkunsten	€ 2k	62
Sharing arts	€ 6k	50
Train de trainer	€ 10k	20
Totaal	€ 88k	1.056

7.13 Beheerlasten materieel

De beheerlasten materieel zijn in 2018 hoger dan begroot door 1) hogere advieskosten ten behoeve van de overgang van de ICT-omgeving naar de cloud (office 365) met daaraan gekoppeld de keuze voor flexwerken, waarbij alle medewerkers de beschikking hebben gekregen over het gebruik van een laptop en 2) dubbele (huur- en service-) kosten, doordat de financiële meevaller m.b.t. de uit onderhandelde incentives met de verhuurder (huurvrije periode en inrichtingsbijdrage) niet in 2018 genomen mag worden, maar verdeeld moet worden over de 1^e huurperiode van 5 jaar en de afschrijvingstermijn van de verbouwing.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Beheerlasten materieel	1.102.646	1.000.000	986.481

De in 2018 gerealiseerde beheerlasten materieel bestaan uit:

• Huisvestingskosten	€ 544k
• Automatiseringskosten (incl. print, glasvezel en licenties)	€ 132k
• Afschrijvingen (incl. € 50k versnelde afschrijving i.v.m. verhuizing)	€ 128k
• Advieskosten (ICT-)verhuizing, SPP, Salarisadministratie	€ 115k
• Accountantskosten 2018	€ 30k
• Porti- en vrachtkosten	€ 35k
• (Mobiele) telefonie	€ 22k
• Vergaderkosten (bestuur en rvt inclusief catering)	€ 21k
• Overige beheerlasten (divers)	€ 76k
Totaal	€ 1.102k

7.14 Beheerlasten personeel

De beheerlasten personeel zijn in 2018 € 53k hoger dan begroot met name door de overheveling van 2 teamassistenten naar bedrijfsvoering, de langer noodzakelijke ziektevervangings van ICT-beheer en een hogere reservering vakantiegeld. Hier stond wel een hogere vrijval van de wachtgelden (-€ 225k) tegenover dan begroot. Ten opzichte van 2017 zijn de beheerlasten hoger, omdat in 2017 een nog hogere vrijval van de wachtgelden (-€ 486k) is meegenomen conform deze nieuwe systematiek, er nog geen overheveling had plaatsgevonden van de 2 teamassistenten en er een lagere reservering vakantiegeld was opgenomen.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Beheerlasten personeel	853.402	800.000	313.505

De in 2018 gerealiseerde beheerlasten personeel bestaan uit:

• Salariskosten Directie & Bedrijfsvoering (incl. 95k ziektevervangings)	€ 872k
• Reiskostenvergoeding woon-werk	€ 90k
• Opleidingskosten	€ 41k
• Werving- en advertentiekosten	€ 18k
• Arbozorg	€ 13k
• Telefoonkostenvergoeding	€ 12k
• Overige personeelskosten	€ 32k
• Vrijval wachtgeld voorziening (waarvan -€ 22k correctie 2017)	-€ 225k
Totaal	€ 853k

7.15 Activiteitenlasten materieel

De activiteitenlasten zijn in 2018 € 32k hoger dan begroot. Hier staan echter niet begrote opbrengsten tegenover die voortvloeien uit ontstane samenwerkingsverbanden met een aantal partners in het veld die hiervoor een financiële bijdrage hebben geleverd.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Activiteitenlasten materieel	830.149	797.919	1.214.389

De in 2018 gerealiseerde activiteitenlasten materieel bestaan uit de kosten die reeds verantwoord zijn bij de kwalitatieve toelichting van het bestuursverslag en zijn als volgt verdeeld over de inhoudelijke doelstellingen van het aangescherpte activiteitenplan 2017-2018, aangevuld met de Europese conferentie.

- Maatschappelijke betekenis en draagvlak (overheid & politiek, onderzoek) € 91k
 - Goede cultuureducatie op school en in vrije tijd (PO, VO, MBO) € 107k
 - Cultuurparticipatie toegankelijk voor iedereen
(Cultuur- en erfgoed, vrije tijd, vrijwilligers-org. en sociaal domein) € 246k
 - Middelen en bereik (grote evenementen en corporate communicatie) € 323k
 - Europese conferentie € 63k
- Totaal € 830k

7.16 Activiteitenlasten personeel

De activiteitenlasten personeel zijn in 2018 lager dan begroot door, conform het strategische personeelsbeleid, vrijgekomen vacatures deels in te vullen met tijdelijk personeel.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Activiteitenlasten personeel	3.269.730	3.366.000	3.344.852

De in 2018 gerealiseerde activiteitenlasten bestaan uit de salariskosten van de medewerkers (€ 3.127k eigen medewerkers en € 143k inhuur) die de inhoudelijke activiteiten van het LKCA uitvoeren. Deze activiteitenlasten personeel bestaan dus voornamelijk uit de gerealiseerde uren die inhoudelijk verantwoord zijn bij de kwalitatieve toelichting van het bestuursverslag.

7.17 Rentebaten/- lasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Saldo rentebaten/ -lasten	13.605	25.000	61.520

De rentebaten zijn lager dan begroot met name als gevolg van de lage rente en het afstoten van de aandelenportefeuille. De gerealiseerde rentebaten 2018 bestaan uit:

- Netto koersresultaat -€ 4k
- Ontvangen rente € 11k
- Bewaarloon en provisies -€ 1k
- Dividenden en rente obligaties € 8k

Totaal € 14k

7.18 Personeel (model IIa)

Personeel LKCA 2018						
Specificatie personeelslasten	Realisatie 2018		Begroting 2018		Realisatie 2017	
	euro	fte	euro	fte	euro	fte
Waarvan vast contract per 31 december 2018	4.050.563	49,5	3.950.000	50,0	3.804.286	48,3
Waarvan tijdelijk contract per 31 december 2018	59.822	1,2	251.000	3,8	346.540	5,6
Waarvan inhuur	237.893		35.000		69.608	
Personeelslasten totaal (excl. vrijval wachtgeld)	4.348.278	50,7	4.236.000	53,8	4.220.434	53,9
Fte-bezetting exclusief stagiaires en inclusief oproepkrachten en rekening houdend met onbetaald verlof						
Inhuur bestaande uit tijdelijk personeel en detachering (inclusief ziektevervanging)						

De gerealiseerde personeelslasten 2018 bestaan uit:

Personeelslasten (exclusief vrijval wachtgeld)	€ 4.348k
Vrijval wachtgeld voorziening 2018 e.v.	-€ 203k
Correctie wachtgeld 2017	-€ 22k
Totale personeelslasten (inclusief vrijval wachtgeld)	€ 4.123k

Waarvan beheerlasten personeel € 853k en activiteitenlasten personeel € 3.270k.

7.19 Activiteiten en bereik (model III)

Activiteiten en bereik LKCA 2018						
Activiteiten	Realisatie 2018		Activiteitenplan 2017-2020*		Realisatie 2017	
	Aantal	Aantal deelnemers	Aantal	Aantal deelnemers	Aantal	Aantal deelnemers
Openbare activiteiten	128	8.147	200	10.000	88	7.339
Totaal activiteiten	128	8.147	200	10.000	88	7.339
Bezoeken website totaal	685.016		325.000		725.494	
Aantal unieke bezoekers website	168.939		225.000		165.643	
Abonnees nieuwbrieven (ontdubbeld)	2	12.903			8	13.188
Social media						
Twitter volgers (stand per 07-01-19)	6.223				5.798	
Erfgoededucatie (stand per 07-01-19)	1.648				1.581	
Facebook volgers (stand per 31-12-18)	7.036				6.686	
Linked-groepen leden (stand per 07-01-19)						
Bedrijfspagina LKCA	2.065				1.281	
Netwerk cultuureducatie	6.023				5.972	
Netwerk erfgoededucatie	848				830	
Cultuurplein	2.051				2.072	
Cultuurcoach	353				321	
Expertisecentra Kunst & Onderwijs	-				959	

Bij het indienen van het beleidsplan 2017-2020 werd nog uitgegaan van de oude systematiek, waarbij de aanwezige deelnemers van bijeenkomsten meerdere keren zijn toegerekend naar de verschillende doelgroepen die zij vertegenwoordigen. In de nu gepresenteerde realisatiecijfers 2017 en 2018 wordt overeenkomstig het nieuwe model in het *handboek verantwoording*

cultuursubsidies instellingen uitgegaan van de aanwezige deelnemers, zonder dat deze vervolgens nog eens toegerekend worden naar de verschillende doelgroepen.

In 2018 heeft het LKCA 3 webinars georganiseerd met in totaal 1.936 deelnemers. Deze aantallen zijn meegenomen in de hierboven genoemde openbare activiteiten.

7.20 WNT gegevens

WNT-verantwoording 2018 Stichting Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) op basis van de van toepassing zijnde regelgeving en conform nieuwe WNT-normen per 1 januari 2018 conform jaarverantwoording OCW. Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor Stichting Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) bedraagt € 189.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

1 Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking.

Bedragen x € 1	S. Scholten
Functiegegevens	Bestuurslid
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,00
Gewezen topfunctionaris?	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja
Individueel WNT-maximum¹	€ 189.000
Beloning plus belastbare onkosten vergoedingen	€ 95.295
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 10.467
<i>Subtotaal</i>	€ 105.762
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging 2018	€ 105.762
Verplichte motivering indien overschrijding	n.v.t.
Gegevens 2017	
Functiegegevens	Bestuurslid

1 $y = \frac{x \cdot a \cdot b}{365}$ waarbij: y = individueel WNT-maximum, x = voor instelling geldend WNT-bezoldigingsmaximum, a = deeltijdfactor (maximaal 1,0 fte) en b = functieduur in kalenderdagen. S. Scholten (€ 189.000 x 1,00 fte x 365 kalenderdagen) ÷ 365 dagen = € 189.000.

Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband 2017 (in fte)	0,97 gemiddeld
Beloning plus belastbare onkosten vergoedingen	€ 84.288
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 8.739
Totaal bezoldiging 2017	€ 93.027
Individueel WNT-maximum 2017	€ 175.570

1b. Toezichthoudende topfunctionarissen

Bedragen x € 1	K. Visser	G. Kamstra	N. Abdellaoui
Functiegegevens	Voorzitter RvT	Lid RvT	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31-12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Individueel WNT-maximum²	€ 28.350	€ 18.900	€ 18.900
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 1.750	€ 2.583	€ 1.250
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	€ 1.750	€ 2.583	€ 1.250
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging 2018	€ 1.750	€ 2.583	€ 1.250
Verplichte motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Lid RvT	Lid RvT (waarne- mend voorzitter)	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	20/03 – 31-12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedin- gen	€ 2.000	€ 2.500	€ 1.000
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal bezoldiging 2017	€ 2.000	€ 2.500	€ 1.000

- 2 $y = 15\% \text{ of } 10\% \text{ van } \frac{x \cdot b}{365}$ waarbij: x = voor instelling geldend WNT-maximum en b = functieduur in kalenderdagen
 Voorzitter = $15\% \times 189.000 = € 28.350$. Leden = $10\% \times 189.000 = € 18.900$. M. Vermeulen = $10\% \times 189.000 \times (186/365) = € 9.631$. B. Meijer = $10\% \times 189.000 \times (20/365) = € 1.035$

Individueel WNT-maximum 2017	€ 18.100	€ 18.100	€ 14.232
Bedragen x € 1	M. Vermeulen	M. Engel	N. van Lith
Functiegegevens	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 04/07	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Individueel WNT-maximum¹	€ 9.631	€ 18.900	€ 18.900
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 1.000	€ 3.000	€ 1.250
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	€ 1.000	€ 3.000	€ 1.250
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging 2018	€ 1.000	€ 3.000	€ 1.250
Verplichte motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	n.v.t.	20/02 - 31/12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 1.500	n.v.t.	€ 1.250
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal bezoldiging 2017	€ 1.500	n.v.t.	€ 1.250
Individueel WNT-maximum 2017	€ 18.100	n.v.t.	€ 14.232

Bedragen x € 1	B. Meijer
Functiegegevens	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2018	12/12 - 31/12
Individueel WNT-maximum¹	€ 1.035
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 0
Beloningen betaalbaar op termijn	-
<i>Subtotaal</i>	€ 0
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging 2018	€ 0
Verplichte motivering indien overschrijding	n.v.t.
Gegevens 2017	
Functiegegevens	n.v.t.
Aanvang en einde functievervulling in 2017	n.v.t.
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	n.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2017	n.v.t.
Individueel WNT-maximum 2017	n.v.t.

2. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2018 ook geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

7.21 Overige gegevens

De stichting kent geen statutaire regeling omtrent de bestemming van het resultaat anders dan dat het vermogen van de stichting dient ter verwezenlijking van het doel van de stichting. Bij het verwezenlijken van het doel van de stichting heeft de stichting geen winstoogmerk. Bij een besluit tot ontbinding wordt tevens de bestemming van het liquidatiesaldo vastgesteld. Daarbij blijven de bepalingen van de statuten zoveel mogelijk van kracht.

Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst

Het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) wil ervoor zorgen dat iedereen goede cultuureducatie krijgt (op school én in de vrije tijd) en dat iedereen kan meedoen aan culturele activiteiten.

LKCA | Lange Viestraat 365 | Postbus 452, 3500 AL Utrecht | +31 30 711 51 00 | www.lkca.nl | info@lkca.nl